

Nr 6.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till främjande av ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 19 februari 1954 dagtecknad proposition, nr 156, vilken hänvisats till särskilda utskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikären den, framlagt de förslag, vilka framgår av den följande redogörelsen.

I årets statsverksproposition (VIII ht p. 326 och 327) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 beräkna dels till Bidrag till verksamheten vid hemgårdar ett anslag av 100 000 kronor, dels till Bidrag till verksamheten vid studiehjem ett anslag av 75 000 kronor. Dessa båda anslagsfrågor har upptagits till behandling i föreliggande proposition.

I samband med propositionen nr 156 har utskottet till behandling förehåft följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen i första kammaren nr 486 av herr *Weiland m. fl.*, nr 520 av herrar *Velander och Svärd* ävensom nr 522 av herr *Bengtsson m. fl.*, samt i andra kammaren nr 625 av herr *Carlsson i Tibro m. fl.*, nr 650 och nr 651 av herr *Nilsson i Östersund*, nr 663 av herr *Allard m. fl.* och nr 664 av herrar *Helén och Dahlén*.

I motionen I: 520 hemställer motionärerna, under återopande av innehållet i motionen nr 519, som väckts i första kammaren i anledning av propositionen nr 157 angående anslag till avsättning till fonden för idrottens främjande, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 156 måtte dels avslå vad Kungl. Maj:t hemställt under avdelningarna III, IV, VI, VII, IX, XI och XIII, dels uttala att statligt stöd till de politiska sammanlutningarnas verksamhet icke bör komma i fråga.

I övrigt återges motionernas yrkanden i anslutning till sammanfattningen av propositionens olika avsnitt.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de genom propositionen och motionerna väckta förslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna. I efterföljande redogörelse numreras och rubriceras de särskilda punkterna på samma sätt som skett i propositionen.

Utskottet har mottagit en skrivelse från Sveriges riksidsrottsförbund.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen behandlas det betänkande med förslag rörande bidrag till ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet, som avgivits av 1953 års utredning angående stöd åt nykterhetsorganisationer och ungdomsvårdande sammanslutningar. Förslag framlägges i fråga om statlig hjälp till utbildningen av ungdomsledare och till instruktörsverksamheten i ungdomsarbetet samt om vissa andra statliga stödåtgärder för ungdomens fritidsverksamhet. Förslagen innebär för budgetåret 1954/55 anslagshöjningar och nya riksstatsanslag om tillhoppa ungefär 2 600 000 kronor.

I. Inledning.

Vid förberedande behandling inom finansdepartementet av 1944 års nykterhetskommittés betänkanden aktualiserades vissa spörsmål, varvid det befanns lämpligt att såsom komplement till de utredningar, nykterhetskommittén haft att utföra, undersöka möjligheterna att vidtaga vissa ytterligare åtgärder, ägnade att främja de nykterhetspolitiska strävandena. I anledning härav tillkallade chefen för finansdepartementet — efter erhållet be- myndigande av Kungl. Maj:t — den 2 juni 1953 fyra utredningsmän med uppdrag att verkställa en utredning angående stöd åt nykterhetsorganisationer och ungdomsvårdande sammanslutningar. Med skrivelse den 2 november 1953 har utredningsmännen — vilka utgjorts av undervisningsrådet Ragnar Lund, ordförande, gymnastikdirektören Olof Halldén, domprosten Nils Karlström och statskommissarien Karl Albert Lindbergson, och som antagit namnet *1953 års utredning angående stöd åt nykterhetsorganisationer och ungdomsvårdande sammanslutningar* (i det följande kallad 1953 års utredning) — avlämnat en promemoria med förslag rörande stöd åt nykterhetsorganisationerna. Denna promemoria har anmälts i propositionen nr 155 (särskilda utskottets utl. nr 5). Med skrivelse den 8 december 1953 har utredningen avlämnat ett betänkande med förslag rörande bidrag till ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet (stencilerat).

Över 1953 års utrednings sistnämnda betänkande har ett 40-tal yttranden avgivits.

Utredningens anslagsyrkanden i betänkandet berör i huvudsak ecklesiastikdepartementets huvudtitel.

Utredningens särskilda förslag är i huvudsak resultat av överväganden på grundval av den diskussion, som ungdomsvårdskommitténs rekommendationer föranlett. I utredningens olika avsnitt sammanfattas bland annat huvudpunkterna i ungdomsvårdskommitténs detaljförslag i vissa frågor, remissyttranden däröver samt aktuella delar av de senaste årens riksdagsbehandling. Genom en rundskrivelse till ett stort antal ungdomsorganisatio-

ner och genom muntliga överläggningar med företrädare för dessa och andra sammanslutningar av betydelse för ungdomsarbetet — exempelvis de statsunderstödda riksförbunden för studiecirkelverksamhet — har utredningen inhämtat synpunkter av vikt för förslagets utformning.

I följande tablå lämnas en inledande översikt över de av utredningen föreslagna statsanslagen och anslagshöjningarna.

Sammanfattning av utredningens anslagsyrkanden.

<i>Bidrag till utbildning av ungdomsledare, reservationsanslag (nytt anslag)</i>	381 500
1. Bidrag till regionala kurser	165 000
2. Bidrag till centrala kurser	157 500
3. Till skolöverstyrelsens disposition för anordnade av centrala kurser	15 000
4. Till skolöverstyrelsens disposition för anordnade av en försökskurs	44 000
<i>Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet, förslagsanslag (nytt anslag)</i>	1 080 000
<i>Bidrag till ungdomsidrotten (särskilda medel under X ht.)</i>	350 000
<i>Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer (nytt anslag)</i>	326 400
<i>Bidrag till viss instruktörsverksamhet inom idrottsrörelsen (särskilda medel under X ht.)</i>	108 800
<i>Bidrag till försöksverksamhet beträffande ungdomsinstruktörer i vissa län (nytt anslag)</i>	40 800
<i>Bidrag till utrustning m. m. av vissa föreningslokaler, reservationsanslag (nytt anslag under V ht.)</i>	250 000
1. Bidrag till utrustning av ungdomsvårdande sammanslutningars lokaler	150 000
2. Bidrag till Våra gårdar, riksförening för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler	100 000
<i>Bidrag till verksamheten vid hemgårdar</i>	150 000
<i>Skolöverstyrelsen: Avlöningar (ökning av nuvarande anslag)</i>	36 300
Summa kronor	2 723 800

De i ovanstående tablå angivna anslagen har, med undantag för det av utredningen föreslagna anslaget till Bidrag till försöksverksamhet beträffande ungdomsinstruktörer i vissa län (40 800 kronor), upptagits i propositionen. Därvid har förslagsanslaget till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet uppförts med 1 000 000 kronor, anslaget till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer med 302 400 kronor samt anslaget till Skolöverstyrelsen: Avlöningar betecknats såsom förslagsanslag till

Ersättning åt viss extra personal i skolöverstyrelsen m. m. och uppförts med 39 500 kronor. Anslagsbehovet för Bidrag till viss instruktörsverksamhet inom idrottsrörelsen har i propositionen beräknats till 100 800 kronor. Erforderliga medel härför, liksom för anslaget till Bidrag till ungdomsidrotten, har äskats i propositionen nr 157, vilken hänvisats till statsutskottet. De i tabblån angivna anslagen har i övrigt upptagits med oförändrade belopp i propositionen nr 156, i vilken jämväl föreslås en höjning av anslaget till Bidrag till verksamheten vid studiehjem till 75 000 kronor.

II. Allmänna synpunkter på ungdomsfrågan.

Departementschefen.

Efter en redogörelse för 1953 års utrednings synpunkter på ungdomsfrågornas problematik och för vissa principiella avsnitt av remissbehandlingen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Persson*, följande.

Under förberedelserna för den omläggning av nykterhetspolitiken, vars riktlinjer tidigare denna dag angivits i propositionen nr 151, har frågan om samhällets ungdomsvårdande uppgifter fått en skärpt aktualitet. Den planerade nykterhetspolitiska reformen innebär i huvudsak, att positivt nykterhetsfrämjande åtgärder i så stor utsträckning som möjligt skall ersätta restriktivt verkande ingrepp. Vid avvägningen av de olika positiva åtgärderna har kravet på direkta insatser för ungdomen fått en särskild tyngd. Den oroande utvecklingen av nykterhetstillståndet i vårt land är i hög grad ett problem som rör ungdomen. I nyssnämnda proposition har chefen för finansdepartementet givit klart uttryck åt den uppfattningen, att konkreta åtgärder för ungdomen är ett betydelsefullt led i den planerade nykterhetspolitiska reformen. I propositionen framhålls också, att åtgärder av ifrågakvarande slag — exempelvis stöd åt sammanslutningar med ungdomsvårdande uppgifter på sitt program, åt ungdomsidrott och åt organiserad fritidsverksamhet bland ungdomen — är av betydelse även från allmänt socialpolitisk och kriminalpolitisk synpunkt, vilket syntes utgöra ett ytterligare skäl att pröva möjligheterna för en samhällelig insats på berörda område.

1953 års utredning framhåller, att ungdomsfrågorna genom sammankopplingen med nykterhetspolitiken nu fått en starkare anknytning till alkoholfrågan än de i själva verket har, betraktade som ett aktuellt samhällsproblem. Jag är helt ense med utredningen därom, att spörsmålet om åtgärder mot ungdomens alkoholmissbruk endast representerar en sida av hela frågan om samhällets förebyggande ungdomsvård. Utredningen synes också ha valt sina rekommendationer och förslag utifrån den förutsättningen, att de nykterhetsfrämjande strävandena direkt eller indirekt främjas av exempelvis förbättrad ungdomsledarutbildning, lämplig fritidssysselsättning för ungdomen och därmed sammanhängande åtgärder. När jag i det följande föreslår en rad stödåtgärder för ungdomen, syftar jag därför längre än till det rent nykterhetsfrämjande.

Den summariska översikt över 1953 års utrednings förslag, som jag i det

föregående lämnat, visar enligt min mening att utredningen inriktat sina rekommendationer rörande en statlig bidragsgivning på centrala områden av ungdomsverksamheten. Förslagen synes i allt väsentligt vara grundade på övertygelsen om det fria och frivilliga ungdomsarbets, d. v. s. föreningslivets, uppgift som komplement till ungdomens personlighetsutveckling i hem och skola. Jag delar helt utredningens uppfattning om föreningslivets betydelse och möjligheter härvidlag. Fördelen med en statlig bidragsgivning till ungdomsarbetet enligt de riktlinjer utredningen dragit upp är, att ungdomens naturligt framvuxna gruppliv och det i vårt land rikt förgrenade föreningsväsendet kan utnyttjas i en samhällelig strävan att förbättra ungdomens situation. Alltför experimentbetonade och organisatoriskt tveksamma stödåtgärder synes därmed kunna undvikas. På vissa punkter har utredningen emellertid anvisat hittills mindre prövade och alltsedan ungdomsvårdskommitténs förslag offentliggjordes delvis omdebatterade vägar i ungdomsarbetet. Jag tänker därvid bland annat på förslaget om försöksvis anställda länsinstruktörer, till vilket jag längre fram får återkomma.

Jag vill redan här framhålla, att utredningen i stort sett synes ha lyckats tillmötesgå det i direktiven angivna kravet, att ungdomsverksamheten icke finge byråkratiseras, och den samtidiga fordran på rimlig kontroll av bidragsgivningen och den därmed avsedda verksamheten.

Utredningen har i sin analys av ungdomens belägenhet i dagens samhälle sökt ställa hela frågan om ungdomens vanor och mönster i ett vidare sammanhang. I anslutning härtill pekar utredningen på en rad problem, som enligt dess mening kräver fortsatt uppmärksamhet från statsmakternas sida. Jag är icke beredd att nu taga ställning till frågan i vad mån dessa problem tarvar särskild fortsatt utredning. Vissa av dem, exempelvis frågorna om förbättrad yrkesutbildning och yrkesvägledning, är för närvarande föremål för prövning genom särskilda sakkunniga. Spörsmålet om ett utbyggt ungdomssparande — ett i och för sig viktigt problem — har tidigare beaktats i olika sammanhang. Hithörande frågor rymmer emellertid principiella problem av betydande räckvidd och är därjämte praktiskt mycket svårlösta.

Utredningen har icke haft att pröva frågan om stöd till de politiska ungdomsorganisationerna. Med hänsyn till den skyndsamhet, varmed dess uppdrag borde slutföras, ansågs det mindre lämpligt att däri inbegripa denna fråga. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen för remissbehandlingen har direktivens begränsning av utredningens uppdrag i detta avseende föranlett skilda kommentarer, i första hand av de politiska ungdomsorganisationerna själva. Frågan om stöd till politiska sammanslutningar är enligt min mening ganska komplicerad. I likhet med vad chefen för finansdepartementet anfört i sina direktiv för 1953 års utredning vill jag understryka, att de politiska ungdomsorganisationerna otvivelaktigt utför ett erkännansvärt ungdomsvårdande arbete. I ett läge, då gruppssamverkan och föreningsliv med samhällets stöd avses bli centrala medel i strävandena att främja ungdomens självuppföstran, synes mig frågan om de politiska ungdomsorganisationernas ställning i berörda sammanhang icke kunna förbigås. Det är emellertid uppenbart, att dessa organisationers huvudsakliga uppgift är att bedriva politisk verksamhet. Denna del av de politiska ungdomssammanslutningarnas arbete bör ju icke röna påverkan genom statligt stöd. Men att för den skull utesluta dessa organisationer från stat-

ligt stöd i deras rent ungdomsvårdande verksamhet synes å andra sidan icke skäligt. Den här tecknade dubbla funktionen — ungdomsvård och politisk verksamhet — låter sig emellertid icke utan vidare särskilja.

Enligt min mening bör en förutsättningslös utredning av frågan om statligt stöd till de politiska sammanslutningarnas ungdomsvårdande verksamhet komma till stånd. Jag avser därför att hos Kungl. Maj:t hemställa om bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för en utredning av denna fråga, varvid såväl premisserna för som konsekvenserna av ett statligt stöd av denna art bör kartläggas samt — därest möjlighet till ett sådant stöd befinner föreligga — jämväl formerna för detta bör angivas.

Oberoende av de resultat, vartill en sådan utredning kan leda, bör enligt min mening 1953 års utrednings förslag till främjande av ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet i huvudsak kunna läggas till grund för beslut. Jag kommer därför i det följande att förorda anslagshöjningar och nya anslag för nu ifrågavarande ändamål samt vissa ytterligare åtgärder i det angivna syftet redan från och med nästa budgetår.

Motion.

I motionen I: 519, vars innehåll åberopas för de i ovannämnda motion I: 520 framställda avslagsyrkandena, uttalas bland annat, att departementschefen icke kunnat förebringa några omständigheter, som klart utvisar att ungdomens alkoholbruk är och kommer att bli av den omfattningen, att nu förordade samhällliga ingripanden är motiverade. Att på föreslaget sätt utvidga den statliga verksamheten med ett helt nytt bidragssystem och nyanställning av statstjänstemän på antagandet, att den nya nykterhetsreformen kan komma att medföra ökat alkoholmissbruk hos ungdomen, innebär enligt motionärernas förmenande ett underskattande av ungdomens ansvarskänsla.

Utskottet.

I föreliggande proposition utformas närmare de förslag till ungdomsvårdande åtgärder, vilka redan i korthet omnämnts i propositionen nr 151 angående riktlinjerna för den framtida nykterhetspolitiken. Grundtanken i den planerade nykterhetspolitiska reformen är att samhället genom positiva insatser så långt möjligt skall ersätta restriktivt verkande ingrepp såsom medel i strävandena för ökad folknykterhet och minskat alkoholmissbruk. Nu berörda positiva insatser avses komma bland annat alkoholforskningen, undervisningen och folkupplysningen i alkoholfrågan samt nykterhetsvården till godo. Därjämte förordas insatser som direkt och uteslutande tar sikte på ungdomen.

Utskottet har redan i sitt utlåtande nr 1 förklarat sig dela den principiella uppfattning om den framtida nykterhetspolitikens innehåll — i sammanträngd form återgivet här ovan — åt vilken propositionen nr 151 givit

uttryck. De i nu föreliggande proposition redovisade förslagen täcker enligt utskottets mening centrala områden inom ungdomsverksamheten. Förslagets nykterhetspolitiska motivering går tillbaka till bland annat nykterhetskommitténs ungdomsundersökningar, enligt vilka den mångsidigt föreningsaktiva ungdomen visat sig ha den lägsta fylleririsen i jämförelse med andra ungdomskategorier och enligt vilka den s. k. föreningslösa ungdomen konstaterats ha flerdubbelt större risk i nämnda avseende än ungdomar, som samtidigt tillhör såväl idrottsrörelsen som andra organisationer, exempelvis ideella och politiska sammanslutningar.

Departementschefen har i sitt inledande anförande framhållit, att de stödåtgärder som föreslås i propositionen, syftar längre än till det rent nykterhetsbefrämjande. Utskottet har för sin del intet att erinra gentemot denna principiella uppläggning och vill understryka, att varje åtgärd, som främjar ungdomens sunda verksamhetslust och därigenom motverkar en ofta neddragande passivitet — vilken får särskilt markanta uttryck i storstädernas fritids- och nöjesliv — samtidigt verkar socialpolitiskt och kriminalpolitiskt förebyggande. Det nykterhetspolitiska motivet har därigenom ställts samman med skäl, som från allmänt ungdomsvårdande synpunkt ter sig likartade och som vid valet av åtgärder till ungdomens fromma väger särskilt tungt. 1953 års utredning framhåller i sitt avsnitt med allmänna synpunkter på ungdomsfrågan, att en väsentlig del av de problem, som hörde till ungdomsvårdskommitténs uppgifter, hänskjutits till utredningen för att på nytt prövas i nu aktualiserade sammanhang. Utredningen tillägger därvid, att dess uppdrag, som i huvudsak tar sikte på ett aktivt stöd åt skilda ungdomssammanslutningars verksamhet, måste betraktas som en begränsad men mycket viktig del av de möjligheter, som står till samhällets förfogande i arbetet på att lösa ungdomsfrågorna i vidaste bemärkelse. Departementschefen har icke haft annat att erinra i anledning härav än att departementschefen icke ansett sig beredd att nu ta ställning till frågan i vad mån vissa problem, som utredningen i anslutning till nyssnämnda uttalande utpekat, tarvar särskild fortsatt prövning. Utskottet är för sin del, ehuru fullt medvetet om att andra betydelsefulla ungdomsfrågor ännu väntar på sin lösning, beredd att i huvudsak tillstyrka genomförandet av de i propositionen förordade åtgärderna.

I motionen I: 519, vars innehåll åberopas i motionen I: 520, framhålles att det är viktigare att bereda ungdomen bostäder, skapa förbättrad yrkesutbildning och ge den riktig yrkesvägledning än att ge statligt stöd till ungdomens fritidssysselsättningar. Motionärerna finner dock ett visst statligt stöd till ungdomens fritidsverksamhet nödvändigt och påyrkar därför en ökning av anslaget till idrottsrörelsen utöver vad som beräknats i nu föreliggande proposition såsom bidrag till ungdomsidrotten (till vilket ändamål medelsanvisningen äskats i propositionen nr 157). Utskottet, som redan ovan i princip torde ha besvarat motionen i vad den anmäler tveksamhet

beträffande tanken att skapa nya former för stöd till ungdomens fritidsverksamhet, vill blott tillägga, att den omständigheten, att enligt motionärernas mening bostadsfrågan och yrkesvägledningsfrågorna ännu icke förantlett tillräckligt långtgående samhällliga ingripanden, knappast borde kunna tagas till intäkt för ett ytterligare drojsmål med förverkligandet av de allmänt ungdomsfrämjande åtgärder, varom nu är fråga.

Departementschefen uttalar i propositionen, att en förutsättningslös utredning av frågan om statligt stöd till de politiska sammanslutningarnas ungdomsvårdande verksamhet bör komma till stånd. Departementschefen avser därför att hos Kungl. Maj:t hemställa om bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för en sådan utredning. I motionen I: 519 framhåller motionärerna, att de av principiella skäl bestämt motsätter sig ett sådant stöd. I sin hemställan, vilken återfinnes i motionen I: 520, anför motionärerna, att riksdagen måtte uttala, att statligt stöd till de politiska sammanslutningarnas verksamhet icke bör komma i fråga. Med instämmande i den motivering, som departementschefen anfört till stöd för sin uppfattning, avstyrker utskottet bifall till motionen i denna del.

Utskottet ansluter sig i övrigt till vad departementschefen anfört under punkten II.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet därför,

att motionen I: 520, såvitt den hänför sig till frågan om stöd till de politiska sammanslutningarnas verksamhet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

III. Utbildning av ungdomsledare.

Nuvarande förhållanden.

För närvarande finns ej något centralt tillgängligt statsanslag för bidrag till utbildning av ungdomsledare. Inom föreningslivet bekostas utbildningen i första hand av organisationerna själva. Det är därvid i regel fråga om kurser som anordnas centralt eller distriktsvis, ofta av en veckas längd. Därutöver förekommer, att kurser anordnas t. ex. i en stad med kommunalt stöd och med deltagare från stadens ungdomsföreningar och eventuellt ungdomsgårdar.

Vissa organisationer erhåller ett statligt stöd, som även kommer ungdomsledarutbildningen till godo. Således utgår till idrottsrörelsen bidrag till instruktionsverksamhet, vilken dock huvudsakligen är av teknisk karaktär. Till Skid- och friluftsförbundet samt till vissa scoutorganisationer lämnas ur fonden för friluftslivets främjande bidrag till ledarutbildning. Jordbrukare-ungdomens förbund har under innevarande budgetår ett riksstatsanslag av 225 000 kronor, som avser förbundets verksamhet i dess helhet och

således även kommer ledarutbildningen till godo. Förbundets verksamhet är emellertid av speciell karaktär och kan i första hand anses vara en förberedande yrkesutbildning. Av andra anslagsmedel som kan utnyttjas för närbesläktade ändamål kan främst nämnas de poster av anslaget till Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande, som avser nykterhetsorganisationernas ungdomsverksamhet. Riksförbunden för studiecirkelverksamhet kan använda en viss del av sitt bidrag för organisations- och administrationskostnader till anordnande av studieledar- och instruktionskurser. Dessutom förfogar skolöverstyrelsen över ett särskilt anslag för anordnande av utbildningskurser för studieledare.

De medel som utdelats ur Konung Gustaf V:s 90-årsfond har till största delen gått till kurser för utbildning av ungdomsledare. Under år 1952 utdelades ur fonden ett belopp av 84 400 kronor och under år 1953 ett belopp av 89 500 kronor. År 1952 inkom till fonden 407 ansökningar om bidrag på sammanlagt 736 139 kronor, och år 1953 hade siffrorna stigit till 513 respektive 1 154 589 kronor.

1953 års utrednings förslag.

Grundläggande bestämmelser.

Utredningen föreslår, att staten i fortsättningen bidrar till kostnaderna för sådan ungdomsledarutbildning, som äger rum inom riksomfattande ungdomssammanslutningar, samt att staten själv påtar sig hela kostnaden för vissa ledarutbildningskurser. Med hänsyn till att utredningen enligt sina direktiv icke haft att pröva frågan om stöd till de politiska ungdomsorganisationerna, lämnas dessa organisationer utanför det följande förslaget.

Enligt utredningen bör följande **g r u n d l ä g g a n d e k r a v** för statsbidrag uppställas på den sammanslutning som anordnar ungdomsledarutbildningen. Dessa krav anknyter med vissa modifikationer till de villkor som föreslagits av ungdomsvårdskommittén.

1. Sammanslutningen skall vara en riksomfattande organisation och bedriva en verksamhet, som är särskilt inriktad på ungdom i åldern 12—25 år.
2. Sammanslutningen skall redovisa minst 3 000 medlemmar.
3. Sammanslutningen skall bland sina medlemmar bedriva en till kamratskap fostrande verksamhet och bereda dem möjligheter att odla antingen religiösa, ideella, intellektuella, konstnärliga, praktiska eller sportsliga intressen.
4. Sammanslutningen skall icke ha till huvudsaklig uppgift att tillgodose medlemmarnas enskilda eller yrkesmässiga ekonomiska intressen.

Enligt utredningens mening bör det ankomma på skolöverstyrelsen att pröva frågan, vilka organisationer som på ovan angivna grunder kan anses berättigade att komma i fråga för bidrag.

Statsbidraget till ungdomsledarutbildningen bör begränsas till den del av utbildningen, som avser för all ungdomsledarutbildning *gemensamma ämnen*. Härigenom vinnes bland annat, att kurserna kan göras gemensamma för ungdomsledare, tillhörande olika organisationer.

Utredningen har övervägt vilka ämnen som i princip bör berättiga till statsbidrag. Följande ämnen, vilka givetvis i det enskilda fallet kan formuleras annorlunda eller begränsas till särskilda delar, bör upptagas såsom statsbidragsberättigade undervisningsämnen.

Huvudämnen:

Livsåskådningsfrågor.

Psykologi (särskilt socialpsykologi och ledarskapets psykologi).

Pedagogik (särskilt ungdomsarbetets metodik).

Hälsolära (särskilt mentalhygien).

Samhällslära (särskilt kunskap om folkrörelserna, föreningskunskap, socialpolitik och ungdomslagstiftning).

Alkoholfrågan.

Sexualfrågan.

Övningsämnen:

Talteknik och muntlig framställning. Dramatik.

Musik (rytmik, vokal- och instrumentalmusik).

Lek, idrott och friluftsliv (scouting).

Praktisk sysselsättning (hobbyverksamhet).

Förvaltningsuppgifter (expeditionstjänst, räkenskapsföring).

Utredningen förordar, att nu angivna ämnen skall vara gemensamma för samtliga föreslagna kurser, såväl för kurser i ungdomssammanslutningarnas egen regi som för kurser, anordnade av staten.

För att säkerställa undervisningens kvalitet finner utredningen nödvändigt, att endast sådana lärare, som finns upptagna i den av skolöverstyrelsen årligen utgivna föreläsningkatalogen eller som av överstyrelsen kompetensförklarats i varje särskilt fall, godkännes som lärare vid de statsunderstödda ledarutbildningskurserna. Undervisningen bör så vitt möjligt bygga på deltagarnas egen medverkan och därför i så stor utsträckning som möjligt anordnas i form av grupparbete. Kurserna bör emellertid planeras så, att deltagare från andra organisationer än den som svarar för kursen, kan beredas ett så tillfredsställande utbyte av undervisningen som möjligt.

Statsbidragets konstruktion.

Konstruktionen av statsbidraget — vilket förutsättes få karaktären av ett stimulansbidrag — bör enligt utredningens mening vara sådan, att den gör en alltför invecklad redovisning av skilda kostnadselement obehövligen.

Utredningen anser lämpligaste formen vara ett visst bidrag per deltagare och dag jämte ett beräknat bidrag för resekostnadsersättning.

Utredningen är av den mening, att de smärre kurserna, vilka enligt utredningens förslag är liktydiga med de regionala kurserna, bör omfatta minst två hela dagar med statsbidragsberättigade ämnen, öppningsdagen oräknad. För de centrala kurserna bör minimiantalet motsvarande dagar sättas till sex.

Enligt utredningens mening bör statsbidragsberättigad kursdag omfatta minst sex undervisningstimmar i de uppräknade gemensamma ämnena. Föreläsning, grupparbete och diskussion bör därvid likställas med avseende på undervisningstiden.

Utredningen föreslår följande villkor för statsbidrag, att gälla såväl regionala som centrala ledarutbildningskurser:

1. Kursen skall stå öppen för alla.
2. Tid och plats för kursen bör i god tid och på lämpligt sätt offentliggöras.
3. Bidrag må beräknas för minst två och högst tolv dagar, omfattande för hel dag räknat minst sex timmars undervisning i sådana ämnen som anges i av skolöverstyrelsen utfärdade tillämpningsföreskrifter. Antalet undervisningstimmar per dag i de statsbidragsberättigade övningsämnena må icke överstiga antalet undervisningstimmar per dag i huvudämnena.
4. Med sådant ämne som stadgas i punkt 3 må för varje kurs jämföras högst två timmars orientering i ämne som anknyter till kursanordnarens speciella intresseområde.
5. Antalet kursdeltagare må icke överstiga 40.
6. Statsbidrag utgår med 10 kronor per deltagare och sådan dag som avses i punkt 3 (deltagardag).
7. Statsbidrag utgår till ersättning för deltagarnas resa till och från kursens förlägningsort enligt billigaste färd sätt.

Det föreslagna statsbidraget bör enligt utredningens uppfattning kunna täcka en rimlig andel av samtliga med kursen förenade kostnader, d. v. s. kostnader för arvoden och resekostnadsersättningar åt föreläsare, inackordering och administration. Bidraget har emellertid avvägs så, att det icke bör ankomma på bidragsberättigad sammanslutning att redovisa bidraget i annan mån än att kursens utformning och antalet närvarande deltagare klart kan styrkas.

Regionala kurser.

Utredningen förutsätter, att — liksom för närvarande är fallet — ledarutbildningen i mycket hög grad kommer att koncentreras till sådana kurser, som anordnas av sammanslutningarnas regionala organisationer. Stats-

bidrag till dessa kurser bör kunna utgå med tillämpning i övrigt av tidigare angivna gemensamma bestämmelser för lägst två och högst fem dagar.

Den genomsnittliga resekostnaden per deltagare uppskattar utredningen till 15 kronor vid en regionalt anordnad kurs.

Utredningen föreslår, att statsbidrag under nästa budgetår utgår för anordnandet av 100 regionala ledarutbildningskurser inom ungdomsvårdande sammanslutningar. Utredningen beräknar kostnaderna på följande sätt.

Det genomsnittliga antalet deltagare i varje regional kurs kan beräknas till 30. Vidare uppskattas det genomsnittliga antalet kursdagar för dessa kurser till fyra. Med en genomsnittlig kostnad av 15 kronor per deltagare i resekostnadsersättning blir det sammanlagda medelsbehovet ($100 \times 30 \times 4 \times 10 + 100 \times 30 \times 15 =$) 165 000 kronor.

Centrala kurser.

En mindre del av ledarutbildningskurserna kan enligt utredningens mening förväntas bli anordnade i sådan form, att deltagare från olika delar av riket kan beredas tillfälle att följa undervisningen. Utredningen föreslår, att under budgetåret 1954/55 statsbidrag får utgå till 30 sådana kurser. En centralt anordnad ledarutbildningskurs bör omfatta minst sex och högst tolv statsbidragsberättigade dagar. Utredningen beräknar det genomsnittliga antalet deltagare och dagar per kurs till 30 respektive 10. Genomsnittligt måste kostnaderna för deltagarnas resor bli avsevärt större vid de centralt anordnade kurserna än vid de regionala kurserna. Utredningen beräknar genomsnittliga resekostnaderna vid centrala kurser till 75 kronor per deltagare, d. v. s. samma belopp, som skolöverstyrelsen för närvarande beräknar för centralt anordnade kurser. Medelsbehovet för statsbidrag till de centrala kurserna i ungdomssammanslutningarnas regi beräknas därför av utredningen till ($30 \times 30 \times 10 \times 10 + 30 \times 30 \times 75 =$) 157 500 kronor.

Centrala kurser i skolöverstyrelsens regi.

Kurser i statens regi bör enligt utredningen tillgodose ett behov av en viss samordning av ungdomsledarutbildningen och bör såvitt möjligt utformas som fortbildningskurser för sådana deltagare, som redan genomgått ungdomsledarutbildning i sammanslutningarnas egen regi. Utredningen föreslår, att skolöverstyrelsen under budgetåret 1954/55 bemyndigas anordna högst två sådana centrala kurser och att för detta ändamål till överstyrelsens förfogande ställes ett belopp av 15 000 kronor.

Försökskurs i skolöverstyrelsens regi.

Utöver den ungdomsledarutbildning som tidigare behandlats behövs enligt utredningens mening kurser av en mera omfattande och kvalificerad karaktär. Utredningen hänvisar till erfarenheterna från främmande länder, bland annat från Finland, där behovet av en mera avancerad utbildning av ungdomsledare resulterat i kurser av längre varaktighet. Utredningen erinrar om att en särskild linje för ungdomsledarutbildning anordnats vid sociala högskolan i Helsingfors.

Även i vårt land, framhåller utredningen vidare, har förslag framlagts om en mera avancerad utbildning av ungdomsledare. I en utredning av Göteborgs barnavårdsnämnds ungdomskommitté, »Ungdom på fritid i hem och samhälle» (1951), föreslås sålunda, att en ungdomsledarutbildning anordnas i Göteborg i enlighet med vissa förslag som tidigare framlagts av Göteborgs ungdoms samarbetsorganisation. Denna ungdomsledarutbildning borde knytas till socialinstitutet och där utgöra en självständig linje på samma sätt som vid sociala högskolan i Helsingfors. Den föreslagna kursen skulle omfatta en tid av två år, varav de tre första terminerna skulle ägnas åt teoretiska studier och praktiska övningar. Under sommarterminerna skulle eleverna fullgöra praktik bland annat inom ungdomsorganisation, vid kommunal fritidsverksamhet, vid vårdanstalt eller vid industri.

Utredningen anser, att man i Sverige bör pröva sig fram för att finna en lämplig form för en ungdomsledarutbildning av mera avancerad karaktär och med en viss anknytning till det angivna göteborgsförslaget. Utredningen är dock icke övertygad om det ändamålsenliga i en framtida ungdomsledarutbildning av den omfattning, som det refererade förslaget innebär. Utredningen föreslår, att skolöverstyrelsen under nästa budgetår beredes möjlighet att anordna en längre försökskurs för utbildning av ungdomsledare. Kursen bör omfatta högst tre månader och förläggas till någon folkhögskola eller liknande institution. Till kursen bör mottagas högst 40 deltagare. Kursplanen bör omfatta de tidigare angivna ämnena.

Vid beräkningen av kostnaderna för en försökskurs av detta slag utgår utredningen från att det genomsnittliga antalet deltagartimmar per dag bör vara 7, fördelade på 3 föreläsningstimmar och 4 övningstimmar. Utredningen finner emellertid önskvärt, att undervisningen i en del av de föreslagna ämnena, framför allt övningsämnena, bedrivs i smärre grupper. Utredningen räknar därför med att det genomsnittliga antalet lärartimmar per dag blir 11, omfattande 3 föreläsningstimmar och 8 övningstimmar. Beräkningen av kostnaderna för föreläsningarna utgår från att en enkelföreläsning (1 timme) och en dubbelföreläsning (2 timmar) hålles varje dag. Kursledaren föreslås erhålla särskilt arvode, beräknat efter vad som gäller för rektor vid folkhögskola. Föreläsare, instruktörer och deltagare föreslås få fria resor till och från kursorten.

Kostnadsberäkning:

1. för undervisning och instruktion		
arvode till kursledare	3 000	
72 föreläsningar à 55 kronor	3 960	
144 föreläsningar à 35 kronor	5 040	
576 övningstimmar à 12 kronor	6 912	18 912
2. för undervisningsmateriel	1 500	
expeditionskostnader	500	2 000
3. för inackordering		
40 deltagare à 150 kronor/mån.		18 000
4. för resor och studiebesök		
40 deltagare à 75 kronor	3 000	
föreläsare och instruktörer	1 000	
studiebesök och oförutsett	1 088	5 088
	<hr/>	
	Summa kronor	44 000

Utredningen föreslår sålunda, att för budgetåret 1954/55 ett belopp av 44 000 kronor ställs till skolöverstyrelsens förfogande för anordnande av en försökskurs för ungdomsledare.

Sammanfattande kostnadsberäkning.

De föreslagna bidragen till ungdomsledarutbildningen och de särskilda belopp som bör ställas till skolöverstyrelsens förfogande för anordnande av centrala kurser och en särskild försökskurs bör enligt utredningen ingå i ett gemensamt reservationsanslag. Anslaget bör disponeras av skolöverstyrelsen och uppdelas i följande anslagsposter.

1. Bidrag till regionala kurser	165 000 kronor
2. Bidrag till centrala kurser	157 500 kronor
3. Till skolöverstyrelsens disposition för anordnande av centrala kurser	15 000 kronor
4. Till skolöverstyrelsens disposition för anordnande av en försökskurs	44 000 kronor
	<hr/>
	Summa 381 500 kronor

Utredningen föreslår sålunda att för budgetåret 1954/55 ett reservationsanslag av 381 500 kronor anvisas till *Bidrag till utbildning av ungdomsledare*.

Departementschefen.

Departementschefen anför följande.

Utredningens förslag om statligt stöd till utbildning av ledare i ungdomsarbetet berör ett synnerligen viktigt område. Uppenbarligen spelar person-

liga egenskaper för den kategori av ledande funktionärer som det här är fråga om en framträdande roll. Utredningen ger också uttryck för en sådan uppfattning men understryker samtidigt, att ökade kunskaper, inte minst om psykologiska och sociala sammanhang samt om ungdomsarbetets metodik, vid sidan av den konstitutionellt betingade ledarförmågan har en avgörande betydelse, för att en uppsökande verksamhet bland ungdomen skall kunna bedrivas med framgång.

Utredningens förslag synes mig väl underbyggt och till sina huvuddelar tillfredsställande utformat. Blott på vissa punkter anser jag mig böra föreslå jämkningar i förslaget.

I fråga om huvudmannaskapet för utbildningskurserna innebär utredningens förslag, att ungdomssammanslutningarna själva i första hand skall stå som huvudmän. Därjämte föreslås vissa kurser i skolöverstyrelsens regi. Jag biträder förslaget i detta avseende. Med anledning av de betänkligheter som i vissa yttranden anförts mot tanken på statligt arrangerade utbildningskurser — i första hand mot de föreslagna centrala kurserna i skolöverstyrelsens regi — vill jag framhålla, att detta förslag enligt min mening icke strider mot grundtanken i utredningens rekommendationer i övrigt. Av förslaget framgår bland annat klart, att de angivna ämnena skall bilda gemensam stomme för samtliga kurser oavsett huvudmannaskapet. Detta torde otvivelaktigt garantera en önskvärd fasthet och, såvitt det kan bedömas på förhand, göra de av skolöverstyrelsen anordnade kurserna särskilt lämpliga som fortbildningskurser. Jag föreställer mig därjämte, att skolöverstyrelsens utbildningskurser i pedagogiskt avseende kan bli vägledande för ungdomsorganisationerna och att nya utbildningsformer successivt kommer att prövas vid dessa kurser. Särskilt värdefullt finner jag förslaget om en längre försökskurs. I anslutning till vad som vid remissbehandlingen uttalats beträffande frågan om en mera kvalificerad ungdomsledarutbildning vill jag tillägga, att erfarenheterna från den föreslagna försökskursen bör avvaktas, innan närmare ställning till denna fråga kan tagas.

Såsom ett grundläggande krav för behörighet till bidrag anger utredningen, bland annat, att vederbörande sammanslutning skall redovisa minst 3 000 medlemmar. Jag finner detta godtagbart såsom norm men förordar, att samarbetande ungdomsorganisationer, vilka tillhoppa redovisar angivna medlemsantal och gemensamt önskar ikläda sig huvudmannaskapet för en kurs, bör godkännas som sökande.

Beträffande de föreslagna ämnena förordar jag i likhet med bland annat socialstyrelsen, att ämnet ungdomspsykologi bör givas företräde framför socialpsykologi. I övrigt torde det böra ankomma på skolöverstyrelsen att besluta, huruvida annat huvudämne än de av utredningen uppräknade skall godkännas som statsbidragsberättigande. Jag förutsätter därvid, att ifrågasvarande ämne prövas ha allmän betydelse för ungdomsarbetet samt att pedagogiska motiv kan förebringas för ämnets infogande i kursplanen.

Utredningen föreslår, att såsom statsbidragsberättigande undervisningsämne för varje kurs må jämnställas högst två timmars orientering i ämne, som anknyter till kursanordnarens speciella intresseområde. I likhet med skolöverstyrelsen anser jag att denna rätt till utbyte icke bör gälla regionala utbildningskurser.

De regionala och centrala kurserna bör enligt förslaget omfatta minst

två respektive sex hela dagar, öppningsdagarna oräknade. Varje kursdag föreslås därjämte omfatta minst sex undervisningstimmar i de gemensamma ämnena. Enligt min mening är föreskriften om minst sex timmars undervisning per dag ägnad att säkerställa en rimlig spridning av undervisningstimmar. Jag förordar därför att statsbidragsvillkoren utformas utan särskild inskränkning beträffande öppningsdagarna.

I fråga om statsbidragets utformning tillstyrker jag förslaget om ett särskilt bidrag per deltagardag. Likaså tillstyrker jag det föreslagna dagbeloppet. Beträffande resekostnadsersättningen finner jag dock en annan utformning av bestämmelserna än den av utredningen föreslagna erforderlig. För att en enligt min mening önskvärd maximering av bidraget till deltagarnas resekostnader skall bli möjlig, bör bestämmelsen utformas så, att statsbidrag utgår till ersättning för deltagarnas resa till och från kursens förläggningssort enligt billigaste färdsätt, dock högst med 15 kronor i medeltal per deltagare vid regional kurs och högst med 75 kronor i medeltal per deltagare vid central kurs.

Enligt utredningens förslag bör medelsanvisningen ske under ett reservationsanslag, vilket bör ställas till skolöverstyrelsens disposition. Anslagsbeloppet är av utredningen beräknat efter en uppskattning av den genomsnittliga deltagarfrekvensen och det genomsnittliga antalet dagar för de skilda kurstyperna. Förslaget innebär, att överstyrelsen vid sin prövning av ansökningar om bidrag i förekommande fall måste begränsa bidragsgivningen mera än vad som följer av de förutsatta maximeringarna (antal kurser, deltagare och dagar samt resekostnadsbidrag). Ehuru vissa administrativa olägenheter kan bli förknippade med den föreslagna anordningen, anser jag dock att medelsanvisningen under nästa budgetår bör ske på sätt utredningen föreslagit. Därest erfarenheterna påkallar en ändring för påföljande budgetår, torde det ankomma på skolöverstyrelsen att göra vederbörlig framställning därom.

Sveriges riksidrottsförbund föreslår, att särskilda medel ställas till förbundets förfogande för ungdomsledarutbildningen. Då en dylik ordning skulle innebära ett avsteg från den av mig godtagna principen i utredningens förslag, att skolöverstyrelsen skall pröva och tillgodose statsbidragsbehovet i varje särskilt fall och därjämte svara för den erforderliga tillsynen, anser jag mig icke kunna tillstyrka någon speciell medelsanvisning för enskild organisation.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) besluta om medverkan från statens sida till utbildning av ungdomsledare i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda föreskrifter i anledning av statens medverkan i ungdomsledareutbildningen;

c) till *Utbildning av ungdomsledare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 381 500 kronor.

Motionerna.

I motionen I: 520 yrkas avslag på Kungl. Maj:ts hemställan i förevarande avdelning.

I de likalydande motionerna I: 522 och II: 663 hemställer motionärerna, under återopande av innehållet i motionen nr 662 i andra kammaren (lika-lydande med motionen nr 521 i första kammaren) i anledning av propositionen nr 157 angående anslag till avsättning till fonden för idrottens främjande, att riksdagen måtte bifalla propositionen nr 156 med den ändringen, såvitt nu är i fråga, att till Utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1954/55 anvisas ett reservationsanslag av 261 500 kronor. Yrkandet innebär, med avseende på det återopade innehållet i motionen nr 662 i andra kammaren, att en minskning av det nu nämnda, i propositionen nr 156 föreslagna anslaget med 120 000 kronor skulle motsvaras av en lika stor ökning av anslaget till fonden för idrottens främjande.

I sin motivering framhåller motionärerna bland annat, att propositionens förslag synes gå för långt i fråga om samordning och likriktning, därigenom att samtliga ungdomsorganisationer likställts i fråga om tillsyn och bidragsgivning. Enligt motionärernas mening är det icke välbetänkt att tillskapa en tillsynsorganisation och arbetsformer, som kommer att medföra betydande olägenheter och ökat arbete för den i sammanhanget mest väsentliga organisationen. I detta sammanhang framhåller motionärerna, att Sveriges riksidsrottsförbund nu direkt fördelar statliga bidrag till instruktionsverksamhet, kursverksamhet, föreningarnas arbete m. m. till ett belopp av omkring 5 miljoner kronor samt att förbundet dessutom kontrollerar verksamheten samt medlens användning och redovisning.

I motionen II: 651 föreslås, att den i propositionen under punkten III föreslagna genomsnittliga resekostnaden må höjas till 20 kronor för regionala kurser i Norrland och utgå oförändrad med 15 kronor för landet i övrigt samt att reservationsanslaget till Utbildning av ungdomsledare uppräknas i anslutning härtill.

I motionen II: 664 hemställes, såvitt nu är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 156 måtte besluta dels att tills vidare avvisa förslaget om ungdomsledarkurser i skolöverstyrelsens regi, dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om ytterligare utredning av frågan om anordnandet av en mera omfattande ungdomsledarutbildning för särskilt krävande uppdrag inom ungdomsvårdande verksamhet samt att förslag härom måtte föreläggas 1955 års riksdag, dels att verkställa en i motionen föreslagen omdisponering inom ramen för medelsanvisningen för bidrag till utbildning av ungdomsledare.

I motiveringen uttalas bland annat, att ett stort antal remissinstanser gått emot 1953 års utrednings förslag om centrala utbildningskurser i skolöverstyrelsens regi. Vad beträffar behovet av en mera kvalificerad ungdomsledarutbildning, framhåller motionärerna, att det i propositionen framlagda förslaget icke synes grunda sig på en tillräckligt grundlig utredning av hur en sådan utbildning lämpligen bör organiseras. Enligt motionärernas uppfattning bör en kompromiss mellan 1953 års utrednings förslag

och det i dess betänkande refererade förslaget om en utbildning, förlagd till ett av socialinstitutet, övervägas. Motionärerna förordar, att igångsättandet av en kursverksamhet av detta slag bör anstå till budgetåret 1955/56 med hänsyn till behovet av ytterligare utredning.

I motionen förordas vidare, att de medel, som frigöres därest det framförda ändringsförslaget bifalles — tillhoppa 59 000 kronor — överföres till posten Bidrag till regionala kurser, så att denna kan höjas till förslagsvis 225 000 kronor.

Utskottet.

Propositionens förslag beträffande statligt stöd till de riksomfattande ungdomsorganisationernas ledarutbildning följer i allt väsentligt 1953 års utrednings riktlinjer och bygger därmed i huvudsakliga delar på ungdomsvårdskommitténs tidigare arbete. Otvivelaktigt är en fortlöpande skolning av ungdomssammanslutningarnas ledande funktionärer av utslagsgivande betydelse för ett framgångsrikt ungdomsarbete. Föreningslivets uppfostrande möjligheter beror i hög grad av de ledande krafternas förmåga att möta och behålla ungdomen. Grundtanken i förslaget — att vissa för all ungdomsledarutbildning gemensamma ämnen eller ämnesgrupper skall berättiga till statsbidrag — säkerställer enligt utskottets mening en önskvärd fasthet åt utbildningskurserna och inriktar dem samtidigt på centrala kunskapsområden och viktiga metodfrågor i ungdomsarbetet. Utskottet biträder därför till alla delar departementschefens motivering för ett statligt stöd på nu berörda område. De föreslagna bidragsgrunderna synes utskottet väl avvägda. Likaledes synes de förordade statsbidragsreglerna i huvudsak vara tillfredsställande utformade och ägnade att vidmakthålla en obeskuren självständighet inom föreningslivet.

Enligt förslaget skall skolöverstyrelsen fördela anslagsmedlen. 1953 års utrednings kostnadsberäkning, vilken med vissa modifikationer godtagits av departementschefen, innebär en uppdelning av anslaget bland annat på ett särskilt angivet antal regionala och centrala kurser. Uppenbarligen rymmer den behovsprövning, på vilken skolöverstyrelsens fördelning avses bli baserad, ömtåliga avvägningsproblem. Anordningen med ett reservationsanslag synes emellertid underlätta den erforderliga planeringen av bidragsgivningen.

I motionen I: 520 yrkas avslag å vad Kungl. Maj:t under nu avhandlade punkt hemställt. Utskottet torde redan med det ovan anförda ha besvarat motionen i denna del.

Enligt propositionen skall vissa centrala kurser samt en längre försökskurs anordnas i skolöverstyrelsens regi. Mot förslaget i denna del riktas invändningar i motionen II: 664, vari bland annat hemställs, att riksdagen

tills vidare måtte avvisa förslaget om dylika kurser. Motionärerna yrkar samtidigt en ytterligare utredning av frågan om anordnandet av en mera omfattande ungdomsledarutbildning.

Vad frågan om de centrala kurserna beträffar — i propositionen äskas medel om tillhoppa 15 000 kronor för högst två sådana kurser — kan utskottet icke finna förslaget i detta hänseende stridande mot huvudprincipen, att organisationerna i första hand skall stå som arrangörer. Den grundval, som de statsbidragsberättigande ämnena avses utgöra, har uttryckligen markerats såsom gemensam för alla utbildningskurser, oavsett huvudmannaskapet. Utskottet kan också helt ansluta sig till den speciella motivering för de föreslagna kurserna i skolöverstyrelsens regi, som utvecklets av departementschefen. I anslutning härtill vill utskottet tillägga, att dessa kurser synes kunna bli en lämplig plattform för ett närmare samarbete mellan skolöverstyrelsens folkbildningsrotel och företrädare för det organiserade ungdomsarbetet. Slutligen vill utskottet understryka, att nu berörda delförslag enligt utskottets mening bör betraktas som ett av praktiska och pedagogiska skäl betingat komplement till övriga föreslagna utbildningsformer och sålunda icke såsom ett uttryck för en strävan efter statligt inflytande över den fria och frivilliga ungdomsverksamheten.

Vad beträffar den i propositionen skisserade tremånaderskursen, synes förslaget härom enligt utskottets uppfattning vara tillfredsställande underbyggt. Motionärernas tanke — att frågan om en längre ungdomsledarutbildning ytterligare bör prövas — torde i så måtto redan ha kommit till uttryck i propositionen, att kursens försökskaraktär klart understrukits. Utskottet finner därför icke anledning till annan erinran i anledning av propositionsförslaget och motionens uttalande på denna punkt än påpekandet, att genomförandet av försökskursen redan under nästa budgetår av praktiska skäl måhända icke blir möjligt.

Det i motionerna I: 522 och II: 663 framställda yrkandet innebär, såvitt nu är i fråga, att ett belopp av 120 000 kronor skulle brytas ut ur det i propositionen föreslagna reservationsanslaget för att ställas till Sveriges riksidrottsförbunds förfogande via avsättningsanslaget till fonden för idrottens främjande. Motionärernas hemställan utmynnar sålunda i en sänkning av anslaget till Utbildning av ungdomsledare. Utskottet kan icke finna några bärande skäl att i nu nämnda hänseende rekommendera ett avsteg från den i propositionen godtagna principen, vilken innebär att det rikstatsanslag, varom här är fråga och som avser en särskilt beskriven ungdomsledarutbildning, skall fördelas och administreras av en och samma statliga tillsynsmyndighet. De härvidlag uppställda bidragsreglerna, mot vilka utskottet icke har något att invända, inbjuder sålunda samtliga bidragsberättigade sammanslutningar att ansökningsvägen tävla om kursbidrag. I detta sammanhang vill utskottet fästa uppmärksamheten på att

Sveriges riksidrottsförbund under budgetåret 1952/53 enligt Kungl. Maj:ts beslut den 13 juni 1952 disponerade tillhopa 935 000 kronor för instruktionsverksamhet, ledarutbildning och konsulentverksamhet, av vilket belopp huvudparten kom specialförbundens instruktionsverksamhet till godo. Den ställning idrottsrörelsen hittills åtnjutit i förhållande till andra ideellt arbetande ungdomsorganisationer torde icke vara ägnad att motivera en anslagsmässig avvikelse — med avseende på den i propositionen föreslagna medelsanvisningen — av den art motionärerna åsyftat. Hinder bör emellertid icke möta att, såsom redan antytts, Sveriges riksidrottsförbund kommer i åtnjutande av bidrag till de i propositionen utformade ledarkurserna efter skolöverstyrelsens prövning.

I motionen II: 651 föreslås en något gynnsammare bidragsregel med avseende på resekostnadsersättningen för vissa kurser i Norrland än vad departementschefen förordat i propositionen. Utskottet finner motionärernas syfte beaktansvärt och förordar därför — med en viss jämkning av motionärernas förslag — att ifrågavarande undantagsbestämmelse utformas så, att statsbidrag utgår till ersättning för deltagarnas resa till och från kurs, som är förlagd till Jämtlands, Norrbottens, Västerbottens eller Västernorrlands län, enligt billigaste färdsätt, dock med högst 20 kronor i medeltal per deltagare vid regionalt anordnad kurs. Enligt utskottets mening erfordrar denna jämkning av statsbidragsreglerna ingen uppräknig av totalanslaget.

Utskottet har i övrigt intet att erinra mot vad departementschefen anfört i denna del av propositionen.

Under återopande härav får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte

I) a) besluta om medverkan från statens sida till utbildning av ungdomsledare i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet i det föregående förordat;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda föreskrifter i anledning av statens medverkan i ungdomsledarutbildningen;

c) till *Utbildning av ungdomsledare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 381 500 kronor;

II) lämna motionen I: 520, i vad den yrkar avslag å propositionen nr 156 i nu berörda del, utan bifall;

III) anse motionen II: 664, såvitt den rör dels ungdomsledarkurser i skolöverstyrelsens regi, dels hemställen om ytterligare utredning av frågan om anordnandet av mera omfattande ungdomsledarutbildning, dels ock omdispensering av reservationsanslaget till Utbildning av ungdomsledare, besvarad genom vad utskottet ovan anfört;

IV) anse motionerna I: 522 och II: 663, såvitt de rör reservationsanslaget till Utbildning av ungdomsledare, besvarade genom vad utskottet ovan anfört;

V) anse motionen II: 651 besvarad genom vad utskottet hemställt under I a).

IV. Ungdomens fritidsverksamhet.

Nuvarande förhållanden.

En betydande del av den organiserade fritidssysselsättning som står ungdomen till buds anordnas av olika enskilda ungdomsföreningar. Statligt stöd till lokalt anordnad verksamhet utgår bland annat i form av bidrag till ungdomscirklar. Ungdomens fritidsverksamhet stödjdes vidare av kommunerna dels genom verksamhet i exempelvis ungdomsgårdar eller fritidsverksamhet vid skolorna, dels i vissa fall genom ekonomiska bidrag till på orten verksamma ungdomsföreningar.

1953 års utrednings förslag.

Allmänt.

Enligt utredningens mening bör ett särskilt statligt stöd i fortsättningen utgå till fritt och frivilligt organiserade grupper, som aktivt utövar en planlagd fritidsverksamhet. Utredningen kallar dessa grupper för *fritidsgrupper*. Fritidsgrupper som lokalt organiseras inom skolan och som fyller de på gruppen uppställda kraven bör likaledes få del av det ifrågasatta statsbidraget, varigenom möjligheterna för kommunerna att stimulera ungdomens fritidsverksamhet skulle vidgas.

De ifrågasatta statliga stödåtgärderna bör enligt utredningens uppfattning i så stor utsträckning som möjligt inriktas på den s. k. *föreningslösa ungdomen*, för vilken väl tillvaratagna fritidsmöjligheter kan förväntas betyda särskilt mycket. I första hand blir det en uppgift för ungdomsföreningarna, bildningsorganisationerna och kommunerna att med olika medel söka nå denna ungdom och medverka till att fritidsproblemet för denna grupp av ungdomar löses. Utredningen betonar, att i den mån instruktörer, konsulenter och andra ledande krafter inom föreningslivet eller kommunernas ungdomsarbete kan beredas tid och kraft att inrikta sitt arbete på dessa grupper, ett statligt stöd till ungdomens fritidsverksamhet kan förväntas få ett effektivt resultat.

Utredningen framhåller vidare, att de grupper, som bildas på arbetsplatserna, genom ett statligt stöd bör kunna stimuleras till en aktiv fritidssysselsättning. En klubbverksamhet, som framför allt i storstäderna spelar en stor roll och som därför bör stödjas, är ofta förankrad i bostadsmiljön. De särskilda fritidsrummen, som numera utgör ett uppmärksammat inslag i den moderna stadsbebyggelsen, torde kunna utnyttjas för en organiserad fritidsverksamhet av nu ifrågasatt art.

I strävandena att skapa bättre trivselmöjligheter för landsbygdens människor, inte minst för dess ungdom, bör enligt utredningen även stödet åt ungdomens fritidsverksamhet ingå såsom ett viktigt led. Statsbidraget till fritidsverksamheten bör därför konstrueras så, att ensamstående grupper med ett relativt lågt deltagarantal icke kommer att missgynnas. Å andra sidan bör självfallet bidragskonstruktionen så utformas, att den stimulerar till så livlig anslutning till gruppen som möjligt.

Fritidsverksamhetens art.

Arten av den fritidsverksamhet, som enligt utredningens mening i framtiden bör statligt understödjas, bör enligt utredningen inte på förhand alltför starkt avgränsas. Det bör ankomma på skolöverstyrelsen — som föreslås bli tillsynsmyndighet — att uppmärksamt följa verksamhetens utveckling och att vid behov utfärda de detaljföreskrifter som kan anses påkallade. Statsbidrag bör icke utgå till sådan fritidsverksamhet som i annan ordning är bidragsberättigad. Som exempel härpå anför utredningen idrott, yrkesutbildningskurser av olika slag samt studiecirkelverksamhet.

Utredningen framhåller som ett grundläggande krav, att verksamheten skall vara utformad på sådant sätt och uppbyggd kring sådan sysselsättning, att syftet, som i första hand är att stärka kamratskap och främja ungdomens aktivitetslust, inte motverkas. Varje form av ideell, intellektuell, konstnärlig, praktisk eller sportslig planlagd ungdomsverksamhet, utövad i enlighet med de särskilda villkor som i fortsättningen preciseras, föreslås därför bli berättigad till bidrag.

Utredningen framhåller, att vissa tillämpningssvårigheter i praktiken kan beräknas uppstå, då det gäller att avgränsa den verksamhet som här kan komma i fråga för statsunderstöd. Utredningen ger emellertid några exempel på sådana former av fritidsverksamhet som bör motsvara den givna karakteristiken. I första hand nämnes litterära studier, musik och sång, amatörteaterverksamhet, teckning och målning och därmed jämförlig sysselsättning, som nu utgör ett viktigt inslag i skolföreningar, i enskilda klubbars och gruppers verksamhet och i föreningslivet över huvud, men som inte kan hänföras till studiecirkelverksamhet i egentlig mening. Vidare nämnes schack såsom en speciell art av intellektuell sysselsättning, som i hög grad fångar även ungdomens intresse och som enligt utredningen likaledes bör

utgöra en bidragsberättigad form av fritidsverksamhet. Ytterligare anges praktiska sysselsättningsformer av skilda slag. Utredningen nämner utan varje anspråk på fullständighet följande exempel: bokbinderi, fotografering, matlagning, metall- och träslöjd, modellbygge, motorkunskap, sjömanskap, sömnad, trädgårdsskötsel och vävning. En gruppaktivitet, som utredningen anser speciellt ägnad att stärka känslan för kamratskap, är scoutrörelsens patrullverksamhet, som också bör kunna inordnas under nu berörda fritidsverksamhet. Idrott i egentlig mening skulle som redan nämnts icke inräknas i här ifrågavarande fritidsverksamhet. Sådan sportslig verksamhet, som icke kan påräkna stöd från det statsanslag, som står till idrottens disposition, bör dock enligt utredningens mening kunna inrymmas inom sektorn av hobbybetonade sysselsättningsgrenar. Som exempel nämner utredningen vandrargrupper m. fl., vilka förenar friluftsliv med natur- och fornminnesstudier etc.

Utredningen understryker vidare att givetvis icke någon form av fritidsverksamhet, som kan anses motverka det fostrande syfte, som den nu avhandlade gruppverksamheten avses främja, bör komma i åtnjutande av statsbidrag. Utredningen begränsar sig härvid till att framhålla, att varje spel, i vilket ingår något moment av hasard, uppenbarligen måste uteslutas. Det föreslås åvila den anslagsbeviljande myndigheten att i nu nämnda avseenden liksom beträffande studiecirkelverksamheten genom särskilda tillämpningsföreskrifter ange de gränser, som erfordras.

Statsbidragets utformning.

Utredningen anser, att statsbidraget till fritidsgrupperna principiellt bör konstrueras som ett stimulansbidrag. En viss ekonomisk insats från gruppens medlemmar förutsättes alltså. Med hänsyn till arten av den verksamhet, som här avses få ett statligt stöd, framstår det för utredningen som angeläget att bidragsgivningen göres så smidig som möjligt, utan att kraven på en betryggande kontroll av medlens användning eftersättes. Utredningen har diskuterat skilda alternativ för att finna den lämpligaste formen för bidragsgivningen och slutligt ansett sig böra utforma reglerna i viss anslutning till dem, som nu gäller för ungdomscirkelarna.

Såsom framgår av redogörelsen för det statliga stödet till ungdomscirkelarna, är detta koncentrerat till bidrag till kostnader för lärare och ledare samt till vissa materielkostnader. Utredningen har ansett det principiellt motiverat, att det maximala stödet till fritidsgrupperna kommer att ligga under det högsta bidraget till en ungdomscirkel. Det synes emellertid utredningen rimligt, att fritidsgrupperna, med hänsyn till att lokalfrågan numera är ett av de svåraste problemen för ungdomsarbetet, utöver bidrag till materiel m. m. även kan få sina lokalkostnader i någon mån täckta. Från dessa utgångspunkter har utredningen funnit lämpligt, att högst hälft

ten av gruppens enligt vissa normer redovisade kostnader för handledning och materiel intill ett visst maximibelopp bör kunna täckas av statsbidrag. Därutöver synes för varje deltagare i fritidsgruppen kunna beräknas ett redovisningsfritt bidrag, avsett främst för lokalkostnader. Med vissa modifikationerna av de regler, som gäller för ungdomscirklarna, skulle detta förslag få följande utformning. Utredningen förutsätter därvid ett längre fram angivet minimi- och maximiantal deltagare i gruppen samt att statsbidraget beräknas för minst 20 timmars verksamhet.

Bidrag till handledning och materiel föreslås utgå med högst 50 % av redovisade, godkända kostnader, dock icke med högre belopp än 4 kronor 50 öre för varje deltagare. Å ort, där endast en fritidsgrupp är verksam, torde dock efter kommunens prövning sådant bidrag kunna beräknas som om 12 personer deltagit i verksamheten, oaktat deltagarantalet i verkligheten varit lägre. *Bidrag till lokalkostnader* bör vidare utgå med 2 kronor för varje deltagare.

Den nu beskrivna utformningen av statsbidraget till fritidsgrupperna bör enligt utredningens mening uppmuntra till livlig anslutning, då därigenom en samverkan i större grupper blir ekonomiskt förmånlig för deltagarna. Vad särskilt angår den speciella regeln för ensamstående grupper framhåller utredningen att begreppet ort givetvis kan tolkas olika. Utredningen anser emellertid, att denna tillämpningsfråga med fullt förtroende bör kunna överlåtas åt de kommunala myndigheterna med deras goda kännedom om lokala förhållanden.

Under förutsättning av att maximibidraget utnyttjas, vilket innebär att gruppdeltagarna själva måste svara för minst hälften av de verkliga kostnaderna för handledning och materiel, skulle statsbidraget för en fritidsgrupp med 25 deltagare uppgå till $(25 \times 6 : 50 =)$ 162 kronor 50 öre. Detta maximibelopp, som är något högre än det genomsnittliga statsbidraget för ungdomscirklarna under budgetåret 1952/53 men avsevärt understiger maximibeloppet för dessa — 300 kronor — bör enligt utredningens mening säkerställa den skillnad med avseende på statsbidragsgivningen, som i fortsättningen bör upprätthållas mellan å ena sidan studiecirkelverksamheten och å andra sidan verksamheten i fritidsgrupper.

Fritidsverksamhetens organisation.

Utredningen framhåller, att den vid sin målsättning haft ett begränsat syfte med fritidsverksamheten. I första hand har det ansetts angeläget att främja en livligare aktiv sysselsättning bland ungdomen. Ett sådant mål bör enligt utredningens uppfattning kunna rymmas inom ramen för folkbildningsarbetet, även om arten av den verksamhet, som föreslås bli statsbidragsberättigad, i vissa avseenden faller utanför bildningsarbetet i trängre mening. Det förefaller utredningen värdefullt att den nu diskuterade fri-

tidsverksamheten får en så stor bredd som möjligt. De organisatoriska svårigheter som bidragsgivningen kan skapa bör så vitt möjligt reduceras, utan att krav på rimlig kontroll eftersättes.

Utredningen framhåller att en övervägande del av fritidsgrupperna sannolikt kommer att etableras inom ideella och andra föreningar med någon form av ungdomsarbete på sitt program. *I huvudsak blir sålunda stödet till fritidsgrupperna ett indirekt bidrag till ungdomsarbetet inom skilda sammanslutningar.* Utredningen finner därför också att det i fortsättningen bör ankomma på sådana ungdomsorganisationer, som har en riksomfattande karaktär, att själva taga initiativ till fritidsverksamhetens igångsättande, ombesörja verksamhetens planläggning och stimulera till uppkomsten av nya aktiva grupper inom det organiserade föreningslivet. För den preliminära kontrollen av verksamhetens utformning torde emellertid enligt utredningens mening i regel inte ungdomssammanslutningarnas krafter vara tillfyllest. Utredningen har därför övervägt, om inte de av skolöverstyrelsen godkända riksförbunden för studiecirkelverksamhet — för närvarande 13 stycken — här borde kunna utnyttjas. Dessa studieförbund, som har en av skolöverstyrelsen godkänd studierektor, ansvarar för närvarande för granskning och redovisning inför skolöverstyrelsen av en verksamhet, som har direkta beröringspunkter med den fritidsverksamhet, som genom utredningens förslag aktualiserats. Av flera skäl synes det därför utredningens ändamålsenligt, om den apparat som nu står till förfogande och som uppbyggts för en med fritidsgruppernas sysselsättningsprogram närbesläktad verksamhet, även kan disponeras för redovisning och viss tillsyn av bidragsgivningen till fritidsgrupper, som har en organisk anknytning till studieförbunden. Utredningen understryker emellertid, att de ungdomsvårdande sammanslutningarna själva genom sina lokalorganisationer bör svara för verksamhetens planläggning och utbyggnad. Den förberedande ekonomiska kontrollen liksom själva redovisningen av statsbidraget bör emellertid förläggas till studieförbunden. Utredningen anmärker i detta sammanhang, att huvudparten av ungdomsorganisationerna är ansluten till något av de här berörda studieförbunden.

Utredningen föreslår därför, att fritidsgrupp, som tillhör riksomfattande ungdomssammanslutning, i första hand bör sortera under denna sammanslutnings riksorganisation. Det bör åvila denna att direkt till sådant studieförbund, vartill organisationen är ansluten, översända rapporter och rekvisitioner rörande statsbidrag till fritidsgrupperna med tillämpning av den ordning, som nu gäller för studiecirkelverksamheten. Vederbörande studieförbund bör granska bidragsrekvisitionerna samt halvårsvis vidarebefordra godkända rekvisitioner till skolöverstyrelsen. De särskilda tillämpningsföreskrifter, som detta system kan påkalla, bör utfärdas av skolöverstyrelsen.

Tillsynen av de fritidsgrupper, som kommer att organiseras utanför före-

ningslivet och som inte är anslutna till någon ungdomssammanslutning eller till något studieförbund, bör enligt utredningens mening i första hand ankomma på något kommunalt organ.

Det förefaller utredningen tveksamt, om denna kontroll liksom övriga ärenden rörande statsbidragsgivningen till dessa fristående fritidsgrupper, bör bindas till något på förhand angivet kommunalt organ. Författningsmässigt kunde det visserligen synas som om barnavårdsnämnden i dess egenskap av ungdomsnämnd vore självskriven för uppgiften. Utredningen anmärker emellertid, att det kommunala stödet till ungdomsvårdande sammanslutningar tagit sig mycket växlande former och att anslag till barnavårdsnämnder för ändamålet i realiteten är relativt sällsynta.

Därest särskild *ungdomsstyrelse* finns eller ett fakultativt organ av denna typ upprättas inom den enskilda kommunen, synes det enligt utredningens mening lämpligt, att detta organ handlägger frågor som rör de fristående gruppernas verksamhet. Därest ungdomsstyrelse inte finns inom kommunen, bör efter kommunens bestämmande *folkskolestyrelsen* eller *barnavårdsnämnden* handlägga dessa ärenden. Fristående fritidsgrupp bör alltså vända sig till ungdomsstyrelsen (eller motsvarande kommunala organ) i ärenden som rör program, val av ledare och bidragsrekvisition för gruppens verksamhet. Ungdomsstyrelsen bör sålunda anförtros den preliminära granskningen av fritidsgruppens verksamhet och bör liksom studieförbunden halvårsvis insända statsbidragsrekvisitionerna till skolöverstyrelsen.

Frågan om den ekonomiska aspekten på administrationsproblemet beröres också av utredningen. Det framhålles, att den planerade fritidsverksamheten bygger på en långt driven decentralisering av huvudmannaskapet. Detta torde också innebära, att administrationen genom den föreslagna uppdelningen av kontrollerande uppgifter, redovisning m. m. icke nämnvärt kommer att betunga de organ, som skall ansvara för verksamheten.

Sammanfattning.

Beträffande riktlinjerna för statens verksamhet till främjande av fritidsgrupperna hänvisar utredningen till vad som anförts i det föregående. Dessa riktlinjer bör enligt utredningen vara normerande för de tillämpningsföreskrifter, som skolöverstyrelsen kan komma att utfärda. Delvis innebär utredningens förslag en modifikation av de regler, som ungdomsvårdskommittén föreslog i sitt betänkande om ungdomens fritidsverksamhet. Rörande den övre gränsen för bidragsberättigad deltagare i fritidsgrupp — icke fyllda 25 år — tillägger utredningen, att denna delvis motiverats av att de risker, som en förändrad alkohollagstiftning kan förväntas medföra, i hög grad kommer att göra sig gällande för ungdomarna i 20-årsåldern.

Utredningen sammanfattar sitt förslag till statsbidragsvillkor i följande punkter.

1. Statsbidrag för anordnande av verksamhet i fritidsgrupper må på nedan angivna villkor utgå till av staten godkänt studieförbund samt till kommun.
2. Fritidsgrupp är en fri och frivilligt organiserad kamratkrets, som samlas för att utöva planlagd fritidsverksamhet i överensstämmelse med de anvisningar som skolöverstyrelsen kommer att meddela.
3. Fritidsgrupp skall vara öppen för alla.
4. Fritidsgrupp skall uppgöra program för verksamheten, omfattande minst 20 timmar fördelade på minst 10 sammankomster.
5. Fritidsgrupp skall bestå av minst 5 och högst 25 deltagare, vilka fyllt 12 men inte 25 år. Fritidsgrupp skall redovisa minst 5 närvarande vid varje sammankomst.
6. Fritidsgrupp skall företrädas av en för verksamheten ansvarig person, som skall vara godkänd av vederbörande kommunala myndighet.
7. Fritidsgruppens sysselsättning skall vara av den art, att deltagarnas självverksamhet främjas. I fritidsgruppens verksamhet får icke förekomma politisk eller religiös propaganda.
8. Till sådan verksamhet i fritidsgrupp, som i det föregående angivits och vilken icke i annan ordning understödjes med statsmedel, må, för helt budgetår räknat, statsbidrag utgå med
 - a) högst hälften av redovisade, godkända kostnader för *handledning och materiel*, dock icke med högre belopp än 4 kronor 50 öre för varje deltagare; å ort, där endast en fritidsgrupp är i verksamhet, må dock, efter prövning av vederbörande kommunala myndighet, bidrag beräknas som om högst 12 deltagit i verksamheten, oaktat deltagarantalet varit lägre.
 - b) med 2 kronor per deltagare för *lokalkostnader m. m.*
De under punkterna a) och b) angivna bidragen beräknas på medeltalet närvarande deltagare under 10 av gruppens sammankomster.
9. Studieförbund äger att hos skolöverstyrelsen halvårsvis rekvirera statsbidrag till sådan fritidsverksamhet, som bedrivs av förbundet självt eller av sammanslutning, som är ansluten till förbundet. I övriga fall rekvireras statsbidrag i samma ordning av vederbörande kommunala myndighet.

Kostnadsberäkning.

Utredningen framhåller, att en beräkning av den medelsanvisning, som kan visa sig erforderlig för den av utredningen föreslagna fritidsverksamheten, uppenbarligen måste bli approximativ. En viss möjlighet till prognos beträffande *verksamhetens omfattning* kan man finna i den utbyggnad, som ungdomscirkelverksamheten fått sedan statsbidrag började utgå till denna verksamhetsform (fr. o. m. budgetåret 1947/48). Av den inledande översikten framgår, att under budgetåret 1952/53 fanns i runt tal 3 500 ungdomscirklar. Med hänsyn till att ungdomscirkeln är en mera avancerad form av fritidsverksamhet har man enligt utredningen anledning vänta, att

redan under det första budgetåret ett avsevärt större antal fritidsgrupper kommer att anordnas. Ett starkt stöd för en sådan förmodan anses ligga däri, att en mycket stor del av de skilda ungdomsföreningarnas fritidsverksamhet sannolikt kommer att organiseras i former, som uppfyller de uppställda villkoren för fritidsgrupperna. Huvuddelen av ungdomsorganisationerna (se *Bilaga* till denna proposition) redovisade den 1 januari 1953 cirka 1 460 000 anslutna medlemmar, av vilka emellertid ett icke känt antal utgjordes av personer över 25 år. I totalantalet ingår 819 000 medlemmar, vilka tillhörde riksidsrottsförbundet samt Skid- och friluftsförbundet. En betydande del av detta antal torde enligt utredningen sannolikt komma att stå utanför bidragsgivningen. I de angivna totala medlemssiffrorna ingår uppenbarligen ett avsevärt antal medlemmar, som redovisats i mer än en förening. Siffran anses dock kunna utgöra en riktpunkt för uppskattningen av antalet fritidsgrupper. Som en jämförelse nämner utredningen att det sammanlagda antalet ungdomar i de åldersgrupper, som genom de föreslagna villkoren ansetts berättigade till bidrag, den 31 december 1952 utgjorde i runt tal 1 150 000 personer. Utredningen påpekar, att dessa åldersgrupper under de närmaste åren kommer att växa avsevärt.

Med utgångspunkt från de angivna siffrorna och från ett antagande, att andra ungdomssammanslutningar än de som nämnes i bilagan till denna proposition jämte en sannolikt betydande del av den nu föreningslösa ungdomen kommer att delta i verksamheten, beräknar utredningen det sammanlagda antalet fritidsgrupper under budgetåret 1954/55 till cirka 15 000 med ett genomsnittligt deltagarantal av 12. Detta skulle betyda, att cirka 180 000 ungdomar kommer att delta i verksamheten.

Utredningen framhåller, att en tillförlitlig beräkning av det *genomsnittliga statsbidraget* för varje fritidsgrupp av naturliga skäl är i viss mån vanskelig. Det maximala bidraget per deltagare skulle enligt utredningens förslag regelmässigt bli 6 kronor 50 öre. För ensamstående grupper kunde kostnaderna bli något högre. Å andra sidan förmodar utredningen, att en betydande del av den fritidsverksamhet, som avses med bidragsgivningen, icke kommer att redovisa kostnader av sådan storlek, att maximalt bidrag kan uttagas. Med hänsyn till osäkerheten rörande deltagarantalet synes enligt utredningens mening försiktigheten dock bjuda att man räknar med en förhållandevis hög medelkostnad. Utredningen uppskattar därför det genomsnittliga statsbidraget för varje deltagare till 6 kronor.

Då utredningen, såsom ovan anförts, beräknat antalet deltagare i fritidsverksamheten under nästa budgetår till cirka 180 000, innebär detta att sammanlagt 1 080 000 kronor bör anvisas för ändamålet.

Enligt utredningens uppfattning bör statsbidragsvillkoren för den föreslagna fritidsverksamheten samlas i en särskild kungörelse. Verksamhetens art synes kräva att beloppet anvisas under ett förslagsanslag. Skolöverstyrelsen föreslås skola efter den första halvårsutbetalningen inkomma till Kungl. Maj:t med redogörelse beträffande medelsförbrukningen.

Utredningen föreslår därför att under budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisas ett *förslagsanslag av 1 080 000 kronor* under rubriken *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet*. Anslaget bör disponeras av skolöverstyrelsen.

Departementschefen.

Departementschefen anför följande.

Till grund för utredningens förslag om statligt stöd åt ungdomens fritidsverksamhet ligger, såsom klart framgår av motiveringen, övertygelsen om grupparbetets och den skapande sysselsättningens betydelse för en harmonisk personlighetsutveckling. Det planerade bidragssystemet är i sina huvuddrag uppbyggt efter mönster av nu gällande regler för statens understöd till studiecirkelverksamheten. Utredningen framhåller uttryckligen, att klara gränser i fortsättningen bör upprätthållas mellan de båda verksamhetsformerna, därest förslaget om särskilda bidrag till fritidsgrupperna förverkligas. Skillnaden bör enligt utredningen åstadkommas genom bidragsgivningens omfattning. Maximibidraget till en fritidsgrupp föreslås sålunda avsevärt understiga maximibidraget till en ungdomscirkel.

Såsom ett medel att stimulera en ökad aktiv fritidsverksamhet bland ungdomen synes mig utredningens förslag värdefullt. Jag finner även de av utredningen preciserade bidragsvillkoren i huvudsak omsorgsfullt avvägda samt själva konstruktionen av statsbidraget väl utformad. Planen förutsätter kommunal medverkan och bistånd från de statsunderstödda riksförbunden för studiecirkelverksamhet. I administrativt hänseende förefaller denna anordning tillfredsställande. I allt väsentligt finner jag därför förslaget väl ägnat att läggas till grund för ett beslut. I vissa avseenden anser jag mig emellertid böra förorda smärre jämkningar.

Vid remissbehandlingen har från åtskilliga håll riktats invändningar mot utredningens förslag om kommunalt godkännande av den för fritidsgrupp ansvarige. Ehuru jag för egen del är övertygad om att arten av nu ifrågasatt verksamhet kräver en förhållandevis noggrann tillsyn, synes det mig tveksamt om kravet på kommunal kontroll av de fritidsgrupper, som organisatoriskt kommer att anknytas till de erkända studieförbunden, är realistiskt grundat. Snarare synes mig den föreslagna ordningen kunna innebära vissa risker. Jag förutsätter nämligen, att framför allt i de större kommunerna vissa svårigheter kommer att föreligga, när det gäller att praktiskt förverkliga det syfte som kontrollföreskriften rymmer. Samtidigt kan det förväntas, att studieförbunden med hänsyn till den föreskrivna kommunala uppsikten kommer att ägna mindre uppmärksamhet åt fritidsverksamheten inom de till förbunden anslutna organisationerna än som kan anses önskvärt. I viss överensstämmelse med ett av skolöverstyrelsen vid remissbehandlingen framfört yrkande förordar jag därför, att kommunalt godkännande av den för fritidsgruppen ansvarige endast skall ske i de fall, då verksamheten icke rapporteras genom något av de erkända studieförbunden. I övriga fall bör godkännande ske genom studieförbunden. I likhet med skolöverstyrelsen förordar jag samtidigt, att varje fritidsgrupp skall till vederbörande kommunala organ (ungdomsstyrelsen, barnavårdsnämnden eller folkskolestyrelsen) anmäla sin existens och namnet på den för gruppen an-

svarige. Enligt min mening bör denna åtgärd tillförsäkra kommunens ungdomsvårdande organ en önskvärd överblick av fritidsverksamheten på orten till gagn för det samarbete på området, som bör eftersträvas.

Jag kan icke tillstyrka Sveriges riksidrottsförbunds yrkande om särskilt huvudmannaskap för förbundets fritidsverksamhet, ej heller förbundets hemställan om speciell medelsanvisning för ändamålet.

Utredningen föreslår bland annat, att viss del av statsbidraget till ensamstående fritidsgrupp under särskilt angivna förutsättningar må, efter prövning av vederbörande kommunala myndighet, beräknas enligt förmånligare bidragsgrunder än reglerna eljest föreskriver. Tanken att bereda sådana grupper, som av lokala eller andra skäl måste bli förhållandevis små, gynnsammare villkor än som normalt skulle tillförsäkras dem, finner jag beaktansvärd. Dock bör det enligt min mening ankomma på tillsynsmyndigheten — d. v. s. i förevarande fall skolöverstyrelsen — att meddela erforderlig dispens.

Vid remissbehandlingen har bland annat ifrågasatts, om utredningens förslag beträffande fritidsgrupps verksamhet medger att mer än ett ämne upptages på sysselsättningsprogrammet. Ehuru förslaget på denna punkt icke är närmare preciserat förutsätter jag, att en viss variation inom ramen för den stipulerade planmässigheten skall anses tillåten. Huvudsyftet med verksamheten — att främja deltagarnas aktivitet — bör därvid vara vägledande.

I vissa yttranden har betänkligheter anförts mot den av utredningen föreslagna bestämmelsen, att politisk eller religiös propaganda icke får förekomma i fritidsgruppens verksamhet. Jag får i detta sammanhang erinra om att en motsvarande regel för närvarande gäller studiecirkelverksamheten. För egen del är jag medveten om att en föreskrift av detta slag kan föranleda tolkningssvårigheter. Å andra sidan torde det stå klart, att en verksamhet, som förutsättes vara öppen för alla och som understödjes med statsmedel, i nu nämnda avseenden bör präglas av objektivitet. Jag anser mig därför icke böra frångå utredningens förslag på denna punkt.

I fråga om utredningens förslag, att medelsanvisningen bör ske under ett förslagsanslag anför riksräkenskapsverket betänkligheter. Ämbetsverket påpekar att beräkningen av medelsbehovet med nödvändighet endast kunnat bli approximativ. För att medelstillgången skall kunna begränsas, finner ämbetsverket lämpligt, att medelsanvisningen sker under ett obetecknat anslag. Enligt min mening är en begränsning i och för sig icke eftersträvansvärd, därest verksamheten visar sig tjäna det tänkta syftet. Om erfarenheterna av verksamhetens utveckling gör en åtstramning av bidragsgivningen nödvändig, torde denna böra vinnas i första hand genom en skärpning av bidragsvillkoren. En medelsanvisning under ett obetecknat anslag till en verksamhet av nu ifrågavarande art skulle otvivelaktigt vålla betydande administrativa olägenheter. Jag anser mig därför icke böra avvika från utredningens förslag på denna punkt och förordar alltså, att medelsanvisningen sker under ett förslagsanslag. Anslaget torde böra ställas till skolöverstyrelsens disposition.

I enlighet med utredningens förslag förordar jag, att statsbidragsvillkoren för den planerade verksamheten sammanföres i en särskild kungörelse.

Jag anser mig i huvudsak kunna godtaga utredningens kostnadsberäkning men föreslår, att det angivna totalbeloppet lämpligen avrundas till 1 milj. kronor.

- Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att
- a) medgiva, att bidrag av statsmedel må från och med budgetåret 1954/55 utgå till ungdomens fritidsverksamhet, i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i föregående förordat;
 - b) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda föreskrifter om statens bidrag till ungdomens fritidsverksamhet;
 - c) till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

Motionerna.

I motionen I: 520 yrkas avslag på Kungl. Maj:ts hemställan i förevarande avdelning.

I likalydande motionerna I: 522 och II: 663 hemställer motionärerna — under åberopande av innehållet i motionen nr 662 i andra kammaren (likalydande med motionen nr 521 i första kammaren) som väckts i anledning av propositionen nr 157 angående anslag till avsättning för idrottens främjande — att riksdagen måtte bifalla propositionen nr 156 med den ändringen, såvitt nu är i fråga, att till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet* för budgetåret 1954/55 anvisas ett förslagsanslag av 790 000 kronor. Yrkan- det innebär, med avseende på det åberopade innehållet i motionen nr 662 i andra kammaren, att en minskning av det nu nämnda, i propositionen nr 156 föreslagna anslaget med 210 000 kronor skulle motsvaras av en lika stor ökning av anslaget till fonden för idrottens främjande.

Beträffande motiveringen hänvisas till redogörelsen för samma motioner under punkten III (*Utbildning av ungdomsledare*).

Utskottet.

I det av 1953 års utredning föreslagna bidragssystemet, vilket till sina huvuddrag godtagits i nu föreliggande proposition, spelar stödet åt ungdomens fritidsverksamhet — utformat som ett stimulansbidrag till s. k. *fritidsgrupper* — en dominerande roll. Utskottet vill för sin del helt instämma i den motivering, som ligger till grund för detta förslag. Statligt stöd till ungdomens fritidsverksamhet har sedan länge utgått på riksstaten — framför allt i form av anslag till idrottsrörelsen. Närmast besläktade med de i förevarande proposition tänkta bidragen är de statsbidrag, som för närvarande utgår till verksamheten i s. k. ungdomscirklar. När departementschefen nu förordar ett statligt stöd till skilda former av aktiv fritids- sysselsättning synes detta ha skett i övertygelsen om grupplivets uppfost-

rande betydelse för ungdomen och den skapande sysselsättningens egenvärde.

Arten av den sysselsättning, som genom det nu förordade riksstatsanslaget avses berättiga till stöd, har av naturliga skäl icke kunnat preciseras i propositionen på annat sätt än i exempelform. Utskottet förutsätter att tillsynsmyndigheten, d. v. s. skolöverstyrelsen, i samverkan med de kommunala organen och de erkända studieförbunden, med särskild uppmärksamhet kommer att följa verksamhetens utveckling, icke minst under dess första skede, varunder erfarenheter bör förvärfvas för de kompletterande bestämmelser som i framtiden kan visa sig erforderliga. Ungdomssammanslutningarna, vilka själva förutsättes planlägga och stimulera fritidsverksamheten i de former som propositionen tecknat, torde äga betydande möjligheter att länka in verksamheten i sådan riktning, som befordrar det uppställda syftet. Utskottet vill dock särskilt understryka vikten av att bestämmelsen om den för varje fritidsgrupp ansvarige i praktiken kommer att motsvaras av rimlig tillsyn. Här torde de kommunala myndigheterna och de erkända studieförbunden ha en viktig uppgift.

Ändamålet med verksamheten bleve motverkat, om valet av fritidssysselsättning begränsades genom att man från början strikt fastställde vilken verksamhet som kan komma i fråga. Den i propositionen förekommande uppräknningen får, såsom för övrigt framgår av departementschefens motivering, icke betraktas som limitativ. Å andra sidan får icke förbises, att verksamheten kan urarta på ett sådant sätt, att statsbidrag icke är motiverat, och att rent av för vissa förgreningar åt det rena nöjeslivets håll statligt bidrag kan verka stötande. Ett betydande ansvar för verksamhetens inriktning kommer att åvila kommunala organ och studieförbund.

För de senare tillkommer dessutom den ingalunda lätta uppgiften att genomföra och upprätthålla den avgränsning mellan hobbyverksamhet och egentlig studiecirkelverksamhet som i propositionen förutsättes. Åtskilliga av de objekt för fritidssysselsättning, som har nämnts, är, och i betydande omfattning, sedan länge erkända grenar av studiecirkelverksamhet. I den mån studiearbete karakteriserar sådana cirklar, finns ingen anledning att deras hemvist och deras behörighet att åtnjuta bidrag från studiecirkelanslag rubbas. Tillkomsten av denna nya anslagsform bör emellertid innebära både möjlighet och förpliktelse för studieförbunden att i den utsträckning det befinnes erforderligt under det nya anslaget redovisa verksamheter som närmast bör dit hänföras. Utskottet anser sig kunna förutsätta, att studieförbunden kommer att motsvara det förtroende denna dem i första hand anvisade gränsdragning innebär.

Utskottet anser, att den i propositionen redovisade kostnadsberäkningen vilar på en mycket osäker grund. Utskottet vill med anledning härav framhålla, att det nu ifrågakommande beloppets storlek på intet sätt bör anses

prejudicerande för en framtida medelsanvisning. Efter översyn av verksamhetens omfattning och beskaffenhet bör prövas huruvida anledning finnes att fixera beloppet vid den höjd som i denna proposition antagits vara motiverad.

I motionen I: 520 yrkas avslag å vad Kungl. Maj:t under nu avhandlade punkt hemställt. Utskottet torde redan med det ovan anförda ha besvarat motionen i denna del.

Det i motionerna I: 522 och II: 663 framställda yrkandet innebär, såvitt nu är i fråga, att ett belopp av 210 000 kronor bör avräknas från det i propositionen förordade förslagsanslaget till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet och tillföras Sveriges riksidrottsförbund genom en motsvarande förstärkning av avsättningsanslaget till fonden för idrottens främjande. Motionärernas hemställan utmynnar sålunda i motsvarande sänkning av det förstnämnda anslaget. Utskottet, som i detta sammanhang vill åberopa vad utskottet anfört under punkten III beträffande frågan om anslag till utbildning av ungdomsledare, kan på bland annat där anförda skäl icke tillstyrka en anordning, som i så väsentliga stycken skulle bryta sönder det i propositionen utformade bidragssystemet. I anslutning härtill vill utskottet understryka innebörden av begreppet fritidsgrupp. Såsom 1953 års utredning framhållit — varemot departementschefen icke haft något att erinra — skall fritidsgruppen vara en fri och frivilligt organiserad kamratkrets, som samlas för att utöva en planlagd fritidsverksamhet i överensstämmelse med av tillsynsmyndigheten meddelade anvisningar. Fritidsgruppen skall därjämte vara öppen för alla. Redan i dessa avsnitt av definitionen ligger tanken att gruppen kan bestå av ungdomar från helt skilda miljöer och sammanslutningar och med i övrigt olika intresseriktningar. Med hänsyn till att idrottslig verksamhet icke avsetts skola stödjas genom det här ifrågavarande anslaget — något avsteg från nämnda princip synes motionärerna ej heller ha avsett — synes den av motionärerna förordade anordningen i alla avseenden strida mot propositionens utformning, bortsett från frågan om verksamhetens tillsynsmyndighet och målsmanskap. Utskottet kan av här anförda skäl icke biträda motionerna, såvitt nu är i fråga.

Vad departementschefen i övrigt anfört i denna del av propositionen föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

Under åberopande härav får utskottet hemställa,
att riksdagen måtte

I a) medgiva, att bidrag av statsmedel må från och med budgetåret 1954/55 utgå till ungdomens fritidsverksamhet, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda föreskrifter om statens bidrag till ungdomens fritidsverksamhet;

c) till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet* på riks-

staten för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

II) lämna motionen I: 520, i vad den yrkar avslag å propositionen nr 156 i nu berörda del, utan bifall; samt

III) anse motionerna I: 522 och II: 663, såvitt de rör förslagsanslaget till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet, besvarade genom vad utskottet ovan anført.

V. Ungdomsidrotten.

Nuvarande förhållanden.

Avsättningsanslaget till fonden för idrottens främjande är under innevarande budgetår uppfört med 7 500 000 kronor. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 juni och 9 oktober 1953 äger Sveriges riksidsrottsförbunds ungdomskommitté disponera tillhoppa 99 500 kronor för sin verksamhet.

Det totala antalet föreningar och medlemmar inom riksidsrottsförbundet uppgick den 31 oktober 1953 till 9 634 respektive 810 002. Riksidsrottsförbundet redovisade vid samma tillfälle 30 specialförbund. Förbundet är regionalt uppdelat i 23 distriktsförbund.

I riksidsrottsförbundets berättelse för verksamhetsåret 1952 redovisas vissa uppgifter rörande ungdomsverksamhetens omfattning. I följande sammanställning, som hämtats ur denna berättelse, anges antalet föreningar med särskilda avdelningar för ungdom i åldern 14 till 18 år (åldersgränserna för riksidsrottsförbundets ungdomsidrott) samt medlemsantalet inom dessa avdelningar för åren 1946, 1949 och 1952.

	Föreningar med ungdomsavd.	Medlemsantal
1946	829	25 991
1949	1 103	40 228
1952	1 526	63 254

Medlemmarna i de särskilda ungdomsavdelningarna utgör emellertid endast en mindre del av samtliga medlemmar i den ålder det här är fråga om. Idrottsverksamhet speciellt tillrättalagd för barn och tonårsungdom bedrivs även av skolidrottsförbundet, som den 31 oktober 1953 omfattade 198 322 medlemmar i 2 705 föreningar.

Av riksidsrottsförbundets berättelser från de senaste verksamhetsåren framgår, att skilda åtgärder vidtagits för att öka intresset just för ungdomsidrotten. Specialförbunden har numera knutits fastare till ungdomskommittén, och ett vidgat samarbete genom särskilda ungdomskonsulenter har eftersträfvats.

1953 års utrednings förslag.

Utredningen föreslår, att särskilda medel ställes till Kungl. Maj:ts disposition för främjande av ungdomsidrott enligt särskilda riktlinjer (propositionen s. 46—48). Det ytterligare belopp, varmed fonden för idrottens främjande därför kan komma att förstärkas, föreslås få karaktären av ett särskilt stimulansbidrag, ur vilket bidragsberättigad organisation kan ansöka om stöd. Bidragets utformning förutsätter sålunda egna insatser från sökandens sida. Enligt utredningens mening bör statsbidrag i varje särskilt fall kunna utgå med högst 50 % av de totala kostnader för det ifrågasatta ändamålet, vilka redovisas i de planer och kostnads kalkyler som bifogas bidragsansökan. Utredningen förutsätter att såsom egna insatser icke får räknas statsbidrag som åtnjutes i annan ordning.

Enligt utredningens uppfattning bör icke blott idrottsrörelsen, företrädd av riks-idrottsförbundet och till detta förbund knutna organisationer eller samarbetsorgan, komma i åtnjutande av nu ifrågavarande särskilda bidrag för främjande av ungdomsidrotten. Även ungdomssammanslutning eller förening utanför den organiserade idrottsrörelsen, som redan har en idrottslig verksamhet på sitt program eller avser att pröva nya former av ungdomsarbete, vari idrotten kan tjäna som ett viktigt medel att nå nya skolor av ungdomar, föreslås bli berättigade till statsbidrag på lika villkor.

För den organiserade idrottsrörelsen bör enligt utredningens uppfattning 250 000 kronor reserveras för ungdomsarbetet. Förslaget innebär, att riks-idrottsförbundet, dess ungdomskommitté eller annan organisation i samverkan med riks-idrottsförbundet skall kunna ansöka om bidrag ur denna anslagspost. För ungdomsarbetet i sammanslutningar utanför den organiserade idrottsrörelsen synes enligt utredningens mening ett belopp av 100 000 kronor böra anvisas.

Sammanfattningsvis föreslår utredningen sålunda, att fonden för idrottens främjande under budgetåret 1954/55 genom det under tionde huvudtiteln anvisade avsättningsanslaget förstärkes med tillhoppa 350 000 kronor, vilket belopp bör disponeras av Kungl. Maj:t såsom *Bidrag till ungdomsidrotten*.

Departementschefen.

Departementschefen anför följande.

De former av fritidssysselsättning, som främst väcker ungdomens intresse i våra dagar, torde vara idrott och friluftsliv. Det är betydelsefullt att samhället tillvaratar detta intresse i strävandena för ett förbättrat ungdomsarbete. Ungdomsidrotten erhåller visserligen redan nu stöd från det allmänna genom de anslag som årligen ställs till riks-idrottsförbundets förfogande, men detta stöd synes icke vara tillräckligt. Både riks-idrottsförbundet och andra organisationer, som sysslar med ungdomsverksamhet,

framhåller att ungdomsidrotten huvudsakligen i brist på medel icke kunnat utvecklas så som önskvärt vore. Det är enligt min mening nu angeläget, att samhället lämnar ytterligare stöd åt denna verksamhet. Jag tillstyrker därför, att för nästa budgetår i enlighet med utredningens förslag anvisas ett belopp av 350 000 kronor för ändamålet.

Dessa medel bör såsom utredningen förutsatt komma den egentliga ungdomsidrotten till godo och främst inriktas på att stimulera den icke alltför tävlingsbetonade idrotten, d. v. s. sport och friluftsliv i vidaste bemärkelse. Härigenom torde bland annat den fördelen vinnas att större möjligheter skapas att nå den föreningslösa ungdomen. Det statliga stödet åt ungdomsidrotten synes lämpligen, som utredningen föreslagit, böra få formen av stimulansbidrag, som utgår med viss procent av kostnaden för det ifrågasatta ändamålet. En sådan anordning förutsätter emellertid egna insatser från den bidragssökande. Storleken av dessa kan naturligtvis diskuteras. Jag är medveten om att det på många håll kan föreligga svårigheter att åstadkomma ett så stort eget bidrag, som det utredningen föreslagit, nämligen med 50 procent. Å andra sidan kräves, om de här åsyftade åtgärderna skall få verklig effekt, en kraftig insats även från organisationernas sida. Jag vill därför i enlighet med utredningens förslag förorda, att som villkor för statsbidrag skall gälla att organisationernas egna insatser uppgår till minst samma belopp som det begärda statsbidraget. Som egen insats skall härvid självfallet icke få räknas statsbidrag, som åtnjutes i annan ordning. Riksidrottsförbundet har uttalat, att ett statligt bidrag till ungdomsidrotten bör inordnas bland de medel, som för olika ändamål ställs till förbundets förfogande, och icke upptas som en särskild anslagspost. I anledning härav vill jag framhålla att det särskilda bidrag åt ungdomsidrotten, som här föreslås, såväl vad beträffar idrottsrörelsen som andra organisationer i huvudsak är avsett att utgöra ett speciellt stöd åt de lokalt verkamma föreningarna i deras strävanden att utvidga sin verksamhet för att nå nya skaror av ungdomar, icke minst dem som nu står utanför föreningslivet. De bidrag av här berörda medel, som kan komma att utgå till de egentliga idrottsorganisationerna, bör sålunda icke ingå i riksidrottsförbundets övriga anslag till administration, kursverksamhet, materielanskaffning etc. utan helt komma en ökad aktiv ungdomsverksamhet tillgodo. Vad angår den egna insatsen vill jag för riksidrottsförbundets del erinra om att Sveriges centralförening för idrottens främjande tagit initiativ för att erhålla ekonomiskt stöd från näringslivets sida speciellt med tanke på idrottens ungdomsarbete.

Närmare bestämmelser angående bidragstilldelningen synes lämpligen böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela.

Utredningen har föreslagit, att större delen av anslaget eller 250 000 kronor skall förbehållas verksamheten inom den organiserade idrottsrörelsen, medan återstoden, 100 000 kronor, skall utgå till andra sammanslutningar, som har sport och friluftsliv på sitt program. En dylik fördelning har väckt kritik från vissa remissinstanser, som föreslagit att summan skall fördelas lika mellan de båda intressegrupperna. För egen del anser jag det knappast lämpligt att på förhand i detalj låsa fast hur fördelningen skall ske. Det ligger i sakens natur att en väsentlig del av beloppet bör utgå till den organiserade idrottsrörelsen. Det bör emellertid icke möta något hinder att öka den andel, som är avsedd för övriga sammanslutningar, till högre belopp än 100 000 kronor, om det visar sig att dylika

organisationer kan få igång en omfattande och lämpligt upplagd verksamhet. För denna ståndpunkt talar framför allt det förhållandet att sådana sammanslutningar som scoutorganisationer, Skid- och friluftsförbundet och nykterhetsrörelsens ungdomsorganisationer f. n. i motsats till idrottsrörelsen åtnjuter endast blygsamma bidrag från det allmänna eller helt saknar sådant stöd.

Det föreslagna beloppet av 350 000 kronor torde böra anvisas under tionde huvudtiteln och tillföras fonden för idrottens främjande. Erforderlig hemställan om medelsanvisning göres av chefen för handelsdepartementet senare denna dag i samband med anmälan av fråga om anslag till avsättning till fonden för idrottens främjande.

Utskottet.

De i propositionen uppdragna riktlinjerna för ett särskilt stöd till ungdomsidrotten finner utskottet i alla avseenden godtagbara. Förslaget bygger väsentligen på tanken att stimulera sport och friluftsliv i vidaste bemärkelse och på insikten att ungdomens starka idrottsintresse måste tillvaratagas i strävandena att finna nya vägar i ungdomsarbetet. De föreslagna formerna för det statliga stödet — vilket i huvudsak avses komma de lokalt arbetande föreningarna tillgodo — finner utskottet också väl valda. Hemställan om medelsanvisning för nu ifrågakvarande ändamål har äskats i propositionen nr 157, vilken hänvisats till statsutskottet.

Utskottet har i övrigt intet att erinra i anledning av vad departementschefen anfört i denna del av propositionen.

VI. Instruktorer i ungdomsarbetet.

Nuvarande förhållanden.

Jämsides med utbildning av ungdomsledare bedriver ett flertal ungdomssammanslutningar en riksomfattande instruktörsverksamhet.

Vissa statsbidrag kan för närvarande utnyttjas för speciell instruktörsverksamhet. Nykterhetsorganisationerna åtnjuter sålunda bidrag till instruktörer för nykterhetsupplysning. Sveriges riksidrottsförbund disponerar statsmedel för viss konsulentverksamhet. Ur riksstatsanslaget till studieförbundens organisations- och administrationskostnader utgår även bidrag till av förbunden anställda instruktörer och konsulenter. Slutligen kan nämnas att statsbidraget till Jordbrukareungdomens förbund till största delen kommer konsulentverksamheten till godo.

Något statligt stöd till instruktörs- eller konsulentverksamhet för ungdomsarbetet inom länen utgår för närvarande icke. Genom ett obetecknat anslag till Understöd för anordnande av folkbildningskurser m. m. (1953/54: VIII K 5) utgår emellertid bidrag till Folkbildningsförbundet med för närvarande 45 000 kronor, avsett för konsulentverksamhet inom länens bildningsförbund.

1953 års utrednings förslag.**A. Riksinstruktörer.**

I likhet med ungdomsvårdskommittén föreslår utredningen, att staten i fortsättningen enligt särskilda normer bidrar till kostnaderna för ett visst antal instruktörer, som anställs inom sammanslutningar med ungdomsvårdande arbete på sitt program. Med hänsyn till den organisatoriska uppbyggnaden av det fria och frivilliga ungdomsarbetet i vårt land bör statsbidraget enligt utredningen i första hand komma att knytas till sådan instruktörsverksamhet, som förankras i ungdomssammanslutningarnas riksorganisationer. I förslaget inbegripes jämväl Sveriges riksidrottsförbund.

Såsom huvudman för en eller flera instruktörer bör enligt utredningen även kunna stå något av de samarbetsorgan, som tillskapats för en samverkan mellan ungdomsorganisationer av likartad karaktär. Som exempel på dylika samarbetsorgan nämnes Sveriges kristna ungdomsråd, Frikyrkliga ungdomsrådet, Svenska scoutrådet och Svenska flickscoutrådet.

Enligt utredningens mening bör det icke vara uteslutet att ungdomsorganisationer, som redan har eller i fortsättningen kan få statsbidrag för instruktionsverksamhet av annat slag, även kan komma i åtnjutande av nu ifrågavarande instruktörsbidrag. Principiellt bör sålunda statsbidraget stå öppet för nykterhetsrörelsens ungdomsorganisationer, även om de tilldelats bidrag till instruktörer för nykterhetsupplysning.

Med hänsyn till att utredningen icke haft att pröva frågan om stöd till de politiska ungdomsorganisationerna, lämnas dessa sammanslutningar utanför det nu diskuterade förslaget.

Utredningen finner ungdomsvårdskommitténs detaljförslag, som anknyter till kommitténs allmänna motivering för bidrag till instruktionskurserna och som av detta skäl bygger på en särskilt konstruerad fördelningsskala, icke ägnat att läggas till grund för ett framtida statsbidrag. Även om utredningen väl inser värdet av en så rättvis fördelningsprincip som möjligt, förefaller det i praktiken omöjligt att på ett område, där behov och struktur växlar så starkt som just inom ungdomsföreningarna, finna en korrekt formel för sådana principer. Om staten skall kunna ge ett stöd åt ungdomssammanslutningarnas instruktörsverksamhet, bör detta enligt utredningen lämpligen ske på grundval av ett redovisat behov. Detta innebär, att vederbörande riksorganisationer vid särskilt stadgad tidpunkt bör ansöka om bidrag till en sådan verksamhet och att det bör åvila den myndighet, som disponerar anslaget, att fördela bidragen.

För att i någon mån avgränsa de organisationer, som bör kunna komma ifråga för instruktörsbidrag, finner utredningen lämpligt, att vissa riktlinjer fastställs. Utredningen anknyter därvid med vissa modifikationer till ungdomsvårdskommitténs rekommendationer och anger följande f ö r u t-

sättningar för rätt till statsbidrag, vilka i huvudsak avsluter sig till de principer som utredningen följt i andra sammanhang.

1. Sammanslutningen skall vara en riksomfattande organisation och bedriva en särskilt på ungdom i åldern 12—25 år inriktad verksamhet.

2. Sammanslutningen skall redovisa minst 3 000 medlemmar.

3. Sammanslutningen skall bland sina medlemmar bedriva en till kamratskap fostrande verksamhet och bereda dem möjligheter att odla antingen religiösa, ideella, intellektuella, konstnärliga, praktiska eller sportsliga intressen.

4. Sammanslutningen må icke huvudsakligen ägna sig åt att tillgodose medlemmarnas enskilda eller yrkesmässiga ekonomiska intressen.

Enligt utredningens mening bör det ankomma på skolöverstyrelsen att pröva frågan, vilka organisationer som på angivna grunder kan anses berättigade att komma ifråga för bidrag.

Utredningen har i likhet med ungdomsvårdskommittén funnit, att ungdomsorganisationerna bör ges så stor frihet som möjligt i valet av instruktörer. Några av staten fastställda formella kompetenskrav bör därför inte uppställas. En viss fasthet är emellertid enligt utredningens mening önskvärd. Det föreslås därför åvila skolöverstyrelsen att behörighetsförklara sökande till sådan instruktörsbefattning, för vilken statsbidrag skall utgå. I de fall då andra än lärare anlitas för instruktörsverksamhet, bör teoretisk skolning ingå i utbildningen. Statsbidragsberättigad instruktör bör sålunda ha bevistat sådan centralt anordnad ungdomsledarkurs, som utredningen i annat sammanhang föreslår, eller ha förvärvat motsvarande kunskaper. Utredningen uppställer följande allmänna villkor för den statsunderstödda instruktörsverksamheten. Dessa villkor anknyter med vissa modifikationer till de av ungdomsvårdskommittén angivna.

1. Bidrag utgår endast till heltidsanställd instruktör som anställes för minst ett år.

2. Instruktör skall ha till uppgift att handleda ungdomen i sociala frågor samt att främja en kulturellt betonad eller annan för ungdomen lämplig aktiv fritidssysselsättning.

3. Instruktör bör i den utsträckning som befinnes möjligt inrikta sin verksamhet på ungdom utanför föreningslivet.

4. Instruktion för instruktör skall på förslag av vederbörande organisation fastställas av skolöverstyrelsen.

5. Instruktörsverksamhet skall vara underkastad skolöverstyrelsens inspektion.

Då en betydande del av instruktörernas uppgifter kommer att sammanhånga med frågor, som rör planläggning av ungdomens fritidsverksamhet inom och utom föreningslivet, bör instruktörerna enligt utredningen i så stor utsträckning som möjligt samråda med både de statsunderstödda studieförbund, till vilka vederbörande instruktörsorganisation har anknytning,

och med de kommunala organ, åt vilka handläggningen av motsvarande frågor är anförtrödd. För att få till stånd även en central samordning av instruktörsverksamheten föreslår utredningen att det skall åvila skolöverstyrelsen att minst två gånger om året sammankalla instruktörerna till konferenser för gemensam planläggning av arbetsuppgifterna.

Statsbidragets utformning.

Utredningen erinrar om att den i sin promemoria med förslag till stöd åt nykterhetsorganisationerna föreslagit, att statsbidrag till nykterhetsorganisationernas instruktörer bör utgå med viss andel av årslönen samt därutöver med viss del av instruktörernas rese- och traktamentskostnader.

Utredningen anser, att samma grunder i fortsättningen bör gälla för bidrag till ungdomssammanslutningarnas instruktörer. Detta innebär, att ungdomssammanslutning bör kunna få statsbidrag till en eller flera instruktörer med två tredjedelar av årslönen, dock högst 10 000 kronor för varje instruktör. *Bidraget till sådana rese- och traktamentskostnader, som sammanhänger med instruktörernas verksamhet*, bör principiellt konstrueras såsom ett stimulansbidrag. Utredningen beräknar, att instruktörernas arbetsdagar i samband med resor uppgår till ca 200, i likhet med vad som gäller för nykterhetsorganisationernas instruktörer. För detta antal dagar beräknar utredningen ett statsbidrag av 3 600 kronor, vilket genomsnittligt bör täcka kostnaderna för billigaste färd sätt samt därutöver en viss andel av erforderliga traktamentskostnader. Utredningen föreslår därför, att bidrag till resekostnader och traktamenten utgår till varje instruktör med högst 18 kronor per redovisad arbetsdag, varunder instruktören minst 8 timmar vistats utanför sin tjänstgöringsort (jfr 1 § allmänna resereglementet), dock högst med 3 600 kronor för helt budgetår.

Utredningen framhåller, att enligt de av ungdomsvårdskommittén föreskrivna normerna tillhopa 31 ungdomsorganisationer skulle vara berättigade att erhålla bidrag till sammanlagt 48 instruktörer. I detta antal organisationer ingick fyra politiska ungdomsorganisationer. Däremot ingick icke riksidrottsförbundet i det angivna antalet. Sammanlagt återstår sålunda 27 ungdomsorganisationer, vilka enligt ungdomsvårdskommittén borde tilldelas statsbidrag för tillhopa 38 instruktörer. Dessa ungdomsorganisationer representerade den 1 januari 1953 ett medlemsantal av 370 170.

Utredningen finner för sin del att statsbidrag under nästa budgetår bör beräknas för högst 24 instruktörer, tillhörande *enskilda ungdomsorganisationer eller samarbetsorgan utanför idrottsrörelsen*. För de till riksidrottsförbundet anslutna organisationerna bör ett belopp, motsvarande statsbidrag till högst 8 instruktörer, reserveras. Vad utredningen anför beträffande ansökningsförfarande, instruktörernas uppgifter samt övriga spørsmål och villkor beträffande instruktörsverksamheten föreslås gälla samtliga in-

struktörer. Med utgångspunkt från de föreslagna bidragsgrunderna beräknas det sammanlagda anslagsbehovet för budgetåret 1954/55 till ($32 \times 10\,000 + 32 \times 3\,600 =$) 435 200 kronor. Utredningen föreslår, att det belopp, som motsvarar statsbidraget för ungdomssammanslutningarna utanför idrottsrörelsen, anvisas såsom särskilt anslag under åttonde huvudtiteln, medan återstoden, som avses för idrottsrörelsens instruktörsverksamhet, anvisas under tionde huvudtiteln.

Utredningen föreslår sålunda att för budgetåret 1954/55 dels under åttonde huvudtiteln anvisas ett obetecknat anslag av 326 400 kronor till *Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer*, dels fonden för idrottens främjande förstärkes genom det under tionde huvudtiteln uppförda avsättningsanslaget med 108 800 kronor, att disponeras såsom *Bidrag till viss instruktörsverksamhet inom idrottsrörelsen*.

Reservation.

Enligt en i propositionen återgiven reservation (prop. s. 60—61) har en av 1953 års utrednings ledamöter, statskommisarien K. A. Lindbergson, förklarat sig icke kunna biträda utredningens här redovisade förslag om statsbidrag till högst 32 instruktörer i ungdomsorganisationernas och riksidrottsförbundets regi.

B. Länsinstruktörer.

I viss anslutning till ett av ungdomsvårdskommittén framlagt förslag (SOU 1947: 12) förordar utredningen, att statsmedel ställes till förfogande för en försöksverksamhet med länsinstruktörer inom tills vidare *tre län*. Önskvärt vore om denna försöksverksamhet kunde anknytas till sådana län i olika delar av landet (Norrland, Svealand och Götaland), som kan anses erbjuda representativa tvärsnitt av det svenska samhället i fråga om såväl bebyggelse- och försörjningsförhållanden som arten av ungdomsproblem.

Enligt utredningens uppfattning bör en förutsättning för en sådan försöksverksamhet vara, att för verksamheten kan finnas en huvudman, som är villig att åtaga sig ansvaret för densamma. Utredningen avråder nämligen från att verksamheten ens på försöksstadiet lägges upp i statlig regi. Som huvudmän tänker sig utredningen landstingen, vederbörande läns folkbildningsförbund eller särskilt tillskapade samarbetsorgan, representerande inom länet verksamma ungdomsföreningar m. m.

För finansiering av verksamheten bör enligt utredningen huvudmannen tillförsäkras statsbidrag, beräknat efter samma grunder som föreslagits för instruktörerna inom ungdomssammanslutningarna. Kostnaderna beräknas till ($3 \times 10\,000 + 3 \times 3\,600 =$) 40 800 kronor.

Departementschefen.

Departementschefen anför följande.

Utredningen anvisar genom sitt förslag om statsbidrag till instruktörsverksamheten två skilda vägar i ungdomsarbetet. Jag äsyftar därvid de olikartade huvudmannaskapen för verksamheten. Såsom framgår av redogörelsen för yttrandena råder delade meningar om vilken av de båda verksamhetsformerna som bör givas företräde vid ett ifrågasatt statligt stöd. Blott ett mindre antal remissinstanser ansluter sig uttryckligen till utredningens förslag i dess helhet. I återstoden av yttrandena skönjes ett bestämt samband. Tillstyrkan av den ena bidragsformen förenas ofta med avstyrkan eller tveksamhet beträffande den andra.

För egen del finner jag förslaget, i vad det avser bidrag till instruktörer inom de riksomfattande ungdomssammanslutningarna, representera den principiellt och organisatoriskt lämpligaste vägen för ett statligt stöd på detta område. Enligt min bestämda mening bör en verksamhet av nu ifrågavarande slag, om den skall kunna bedrivas med framgång, förankras i ideella eller andra organisationer med ungdomsvårdande uppgifter på programmet. I likhet med utredningens majoritet betraktar jag stödet åt organisationernas instruktörsverksamhet som en särskilt viktig beståndsdel av hela det föreslagna bidragssystemet. Planläggningen av ungdomsledarutbildningen förutsätter betydande insatser av för uppgiften kvalificerade personer i ansvarig ställning inom organisationerna. En önskvärd utbyggnad och lämplig inriktning av fritidsverksamheten synes i hög grad vara beroende av det bistånd, som organisationernas egna riksinstruktörer kan erbjuda det lokala föreningsarbetets funktionärer.

Av vad jag nu anført torde framgå, att jag icke kan finna de skäl, som förebragts i den till betänkanDET fogade reservationen, ägnade att rubba hållfastheten i majoritetens motivering för förslaget på nu berörda punkt. Jag vill dessutom framhålla, att jag icke kan dela reservantens uppfattning, att den verksamhet, varom här är fråga, från teknisk synpunkt skulle vara av förhållandevis okomplicerad karaktär. Uppgiften att söka nå den föreningslösa ungdomen — i vilket arbete instruktörerna enligt förslaget bör taga särskilt aktiv del — torde förutom personliga kvalifikationer otvivelaktigt kräva god skolning i ungdomsarbetets metodik.

På anförda skäl tillstyrker jag därför utredningens förslag om statligt stöd till instruktörsverksamhet inom riksomfattande ungdomsorganisationer. I allt väsentligt ansluter jag mig också till utredningens rekommendationer rörande verksamhetens inriktning och godtager i huvudsak de föreslagna bidragsgrunderna. På några punkter förordar jag emellertid ändrade bidragsbestämmelser. Jag torde strax få återkomma till dessa frågor.

Av redan antydda principiella skäl ställer jag mig tveksam till utredningens plan rörande statligt bidrag till en försöksvis anordnad verksamhet med länsinstruktörer. I och för sig synes uppslaget att pröva nya vägar beaktansvärt. Jag anser mig dock icke övertygad om att det i förslaget inrymda alternativet med länsvis i sekundärkommunerna anställda instruktörer i ungdomsarbetet — delvis med ställning som offentliga tjänstemän — är välgrundat. I detta avseende kan jag helt instämma med länsstyrelsen i Norrbottens län anført i sitt yttrande. Från statsekonomiska synpunkter hyser jag därjämte betänkligheter mot en bidragsgivning av

den omfattning, som här kommer i fråga, därest utredningens förslag i dess helhet — inberäknat en senare fullt utbyggd verksamhet med länsinstruktörer — skulle förverkligas. Jag vill i detta sammanhang erinra om att instruktörsverksamheten i länen, under förutsättning att landstingen bleve huvudmän, helt finge bekostas av allmänna medel. Jag anser mig av nu redovisade skäl böra avstyrka utredningens förslag om en försöksverksamhet på detta område.

Enligt utredningens förslag skall statsbidrag till varje instruktör utgå med två tredjedelar av årslönen, dock högst 10 000 kronor, varjämte bidrag till resekostnadsersättning och traktamente åt instruktörerna föreslås skola utgå enligt särskilda regler. Mot förslaget i sistnämnda del har jag intet att erinra. Förslaget beträffande bidrag till lönekostnaderna innebär, att staten vid en årslön ej överstigande 15 000 kronor tillskjuter två tredjedelar av denna och vid en högre lön en successivt sjunkande andel. Enligt min mening är nämnda belopp för högt såsom en riktpunkt för bidragsgivningen. För egen del förordar jag, att nu avsett bidrag skall utgå med tre fjärdedelar av årslönen, dock högst 9 000 kronor.

Enligt förslaget bör statsbidrag utgå till högst 24 instruktörer inom ungdomsorganisationer utanför idrottsrörelsen samt till högst 8 instruktörer inom Sveriges riksidsrottsförbund. Riksidsrottsförbundet hemställer i sitt yttrande, att förbundet genom höjda anslag beredes möjlighet att anställa särskilda distriktskonsulenter. Jag anser mig emellertid icke böra frångå utredningens förslag, vilket bland annat innebär att samtliga bidrag bör avse instruktörsbefattningar, till vilka innehavarna skall behörighetsförklaras av skolöverstyrelsen. Hinder bör emellertid enligt min mening icke möta att vederbörande instruktörer bedriver sin verksamhet på regional bas.

Jag tillstyrker därför en medelsanvisning för nästa budgetår, motsvarande statsbidrag till högst 24 respektive högst 8 instruktörer. I enlighet med vad jag nyss anført beräknar jag anslagsbehovet till $(24 \times 9\,000 + 24 \times 3\,600 =)$ 302 400 respektive $(8 \times 9\,000 + 8 \times 3\,600 =)$ 100 800 kronor. Erforderliga medel till bidrag till de åtta instruktörerna inom idrottsrörelsen äskas i annat sammanhang denna dag på föredragning av chefen för handelsdepartementet.

Enligt förslaget bör det åvila skolöverstyrelsen att fördela instruktörsbidragen med beaktande av särskilt angivna förutsättningar för rätt till statsbidrag. I likhet med vad jag tidigare denna dag förordat vid min anmälan av frågan om stöd till nykterhetsorganisationerna, föreslår jag, att det i stället skall ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen fördela de 24 instruktörsbidragen till ungdomsorganisationerna utanför idrottsrörelsen. Jag anser mig böra godtaga de normer för fördelningen, som utredningen föreslagit, med undantag för det föreskrivna minimiantalet medlemmar inom behörig organisation, vilket antal jag finner alltför lågt. Med hänsyn till den av mig nu förordade ändringen i det administrativa förfarandet synes något särskilt föreskrivet minimiantal icke erforderligt.

Enligt min mening är det av synnerlig vikt, att instruktörsverksamheten icke byråkratiseras. Med hänsyn därtill förordar jag, att instruktörer, som avlönas med bidrag av statsmedel, i regel icke må förordnas för längre tid än tre år.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) besluta om statsbidrag till avlönande av instruktörer inom ungdomsarbetet i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda statsbidragsbestämmelser och erforderliga föreskrifter om ifrågavarande instruktörsbefattningar;

c) till *Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 302 400 kronor.

Motionerna.

I motionen I: 520 yrkas avslag på Kungl. Maj:ts hemställan under förevarande avdelning.

I motionen II: 664 framhålles, att den kontroll, som skolöverstyrelsen i enlighet med propositionen skall svara för beträffande instruktörsverksamheten, utövas på ett sätt som inte innebär onödigt intrång på organisationernas självbestämmanderätt. För motionärerna framstår den gemensamma planläggning av arbetsuppgifterna, som förutsättes skola ske vid minst två gånger årligen av skolöverstyrelsen anordnade konferenser, såsom opåkallad. Motionärerna finner att sådana konferenser normalt inte behöver förekomma mera än en gång årligen.

Utskottet.

I likhet med departementschefen finner utskottet ett särskilt stöd till riksomfattande ungdomsorganisationers instruktörsverksamhet utgöra ett betydelsefullt inslag i det av 1953 års utredning föreslagna bidragssystemet. I det ungdomsarbete, som nu avses bli stimulerat genom statliga insatser, kommer kontakten med ungdomar som står utanför organisationerna att spela en avgörande roll. Framgången för strävandena att ge ungdomens fritidsverksamhet ett värdefullt innehåll och möjligheterna att skapa kontinuitet i ungdomsverksamheten genom en fortlöpande utbildning av lokalt verksamma ungdomsledare beror i väsentlig mån av tillgången till väl skolade riksinstruktörer inom föreningslivet. Utskottet vill härmed också understryka betydelsen av att departementschefen givit sitt förord åt den typ av instruktörsverksamhet, som otvivelaktigt torde representera den principiellt och organisatoriskt lämpligaste arbetsformen.

En viss tveksamhet kan måhända råda beträffande möjligheterna att omedelbart rekrytera samtliga de befattningar, till vilka statsbidrag enligt förslaget kan beräknas utgå. Den starkaste garantin för att befattningarna kommer att besättas med väl kvalificerade personer ligger enligt utskottets mening i vetenskapen, att rikssammanslutningarnas eget val i första hand

fäller utslaget. Med hänsyn till att vissa förmåner, bland annat i merit-hänseende, enligt propositionen avses bli förbundna med de statsbidragsberättigade instruktörsbefattningarna, finner utskottet föreskriften om särskild behörighetsförklaring av skolöverstyrelsen ytterligare betryggande.

I motionen I: 520 yrkas avslag å vad Kungl. Maj:t under nu avhandlade punkt hemställt. Utskottet torde redan med det ovan anförda ha besvarat motionen i nämnda del.

I anslutning till vad som anförts i motionen II: 664 finner utskottet, att den i propositionsförslaget förutsatta samordningen av instruktörernas verksamhet icke med nödvändighet kräver tvenne årliga konferenser. Utskottet förutsätter, att skolöverstyrelsen planerar den tänkta samordningen i samverkan med berörda organisationer och under beaktande av det även i propositionen uttalade kravet, att instruktörsverksamheten icke byråkratiseras.

Utskottet har i övrigt intet att erinra mot vad departementschefen anført i denna del.

Under åberopande därav får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till propositionen

I a) besluta om statsbidrag till avlönande av instruktörer inom ungdomsarbetet i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet ovan förordat;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda statsbidragsbestämmelser och erforderliga föreskrifter om ifrågavarande instruktörsbefattningar;

c) till *Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 302 400 kronor;

II) lämna motionen I: 520, i vad däri yrkas avslag å propositionen i nu berörda del, utan bifall; samt

III) anse motionen II: 664, såvitt nu är i fråga, besvarad genom vad utskottet ovan anført.

VII. Vissa frågor om meritvärdering m. m.

Nuvarande förhållanden.

Tjänstgöring i olika ledande befattningar inom nykterhets- och ungdomsorganisationer kan i regel icke tillgodoräknas vid ansökan till lärartjänst eller annan allmän tjänst. Ej heller plägar i regel sådan tjänstgöring få tillgodoräknas för uppflyttning i högre löneklass eller vid tjänstårsberäkning för pension. Då det gäller lärarbefattningar vid högre skolor föreligger dock möjlighet för skolöverstyrelsen att, då omständigheterna därtill föranleder,

förklara sökanden med avseende på sådan tjänstgöring, som föreskrivits för vinnande av behörighet till ordinarie tjänst, behörig, trots att vederbörande ej fullgjort dylik tjänstgöring. Denna bestämmelse torde emellertid ha tillämpats endast i ett fåtal fall. I skolöverstyrelsens kungörelse med anvisningar rörande meritvärdering vid tillsättande av folk- och småskollärartjänster (SFS 1946: 593) finns under övriga meriter nämnt, att hänsyn bör tagas till sökandens arbete som ungdomsledare.

1953 års utrednings förslag.

Då det i regel är yngre personer som kan komma i fråga för anställning som instruktörer (eller i motsvarande befattningar) uppkommer enligt utredningen i första hand frågan om den *meritvärdering*, som bör tillmätas tid för innehav av befattning som instruktör.

Med utgångspunkt från ett inom skolöverstyrelsen utarbetat förslag rörande meritvärdering av vissa befattningar inom folkbildningsväsendet föreslår utredningen, att i de bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan komma att utfärda i anledning av överstyrelsens framställning, införes att heltids-tjänstgöring som instruktör inom nykterhetsorganisation eller ungdomsvårdande sammanslutning, till vars avlöning utgår statsbidrag, eller heltidstjänstgöring i sådan befattning, som av skolöverstyrelsen i förevarande avseende provas böra jämnställas med sådan tjänst, må vid ansökan till lärtjänst likställas med *heltidsanställning som studierektor, konsulent, distriktsinstruktör eller motsvarande befattningshavare* inom statsunderstödd folkbildningsorganisation. Utredningen förutsätter därvid att sistnämnda slag av heltidsanställning må vid ansökan till lärtjänst betraktas som om tjänstgöringen fullgjorts vid undervisningsanstalt, som står under överinseende av skolöverstyrelsen eller annan statlig myndighet. Beträffande frågan om *lönetursberäkning* påpekar utredningen, att jämlikt 24 § statens allmänna avlöningsreglemente formell möjlighet föreligger för Kungl. Maj:t att vid anställande i statstjänst av exempelvis instruktör, som under något eller några år innehaft heltidstjänst inom nykterhetsorganisation eller ungdomsvårdande sammanslutning, besluta om en förmånligare löneklassplacering än som eljest följer av avlöningsreglementets bestämmelser. Utredningen förordar, att dessa bestämmelser, liksom motsvarande stadganden i andra av statsmakterna fastställda avlöningsreglementen, beaktas i förevarande sammanhang.

Utredningen framhåller, att det stundom kan visa sig önskvärt att såsom instruktör inom den statsunderstödda ungdomsvården kunna anställa person, som redan erhållit tjänst, på vilket något av de av statsmakterna fastställda avlöningsreglementena är tillämpligt. Utredningen föreslår, att det tillskapas en möjlighet för dylik tjänsteman att få viss tids *tjänstledighet* från tjänsten för att kunna ta anställning som instruktör. Tjänstledighet

bör dock icke beviljas för längre tid än högst tre år. Utredningen påpekar, att sådan ledighet på grund av stadgandena i avlöningsförfattningarna icke får tillgodoräknas för lönetur, så framt icke särskilt medgivande härtill erhålles av Kungl. Maj:t. Enligt utredningens uppfattning bör framställningar om sådant tillgodoräknande i regel kunna tillmötesgå. Utredningen hemställer därför, att Kungl. Maj:t välvilligt prövar ansökningar om dylikt tillgodoräknande.

Särskild utredning av skolöverstyrelsen.

Genom beslut den 6 juni 1952 uppdrog Kungl. Maj:t åt skolöverstyrelsen att verkställa utredning rörande frågan om det värde i merithänseende vid ansökning till lärartjänst, som borde tillmätas tid för innehav av tjänst i det fria folkbildningsarbetet, samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag i frågan, vartill utredningen kunde ge anledning.

Med skrivelse den 21 januari 1954 har skolöverstyrelsen redovisat den verkställda utredningen och avgivit förslag i ämnet. Överstyrelsen har därvid meddelat, att den i ärendet samrått med lantbruksstyrelsen, socialstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning.

Skolöverstyrelsens majoritet föreslår i skrivelsen, att heltidstjänstgöring som studierektor, konsulent, distriktsinstruktör eller motsvarande inom statsunderstödd folkbildningsorganisation må vid ansökan till lärartjänst vid skola, som står under överinseende av skolöverstyrelsen, socialstyrelsen eller lantbruksstyrelsen, i merithänseende likställas med sådan lärartjänstgöring, som enligt för ifrågakvarande skolform gällande bestämmelser må tillgodoräknas vid dylik ansökan. Dock må icke tillgodoräknas tid före vederbörlig examen. I anslutning till vad som eljest gäller bör också stadgas, att i sådana fall, där viss minimitjänstgöring är föreskriven för vinnande av behörighet att söka ordinarie tjänst, tjänstgöring av här ifrågakvarande slag inom folkbildningsarbetet icke må kunna ersätta dylik tjänstgöring. Undantag härifrån bör dock göras beträffande folkhögskolorna, då tjänstgöring inom det fria bildningsarbetet kan anses ge erfarenheter som är av särskild betydelse för denna skolform.

Överstyrelsen anser sig för närvarande inte böra föreslå generellt tillgodoräknande av tjänstgöringstid inom folkbildningsarbetet för löneklassplacering eller för tjänstårsberäkning i pensionshänseende utan erinrar om att det inom ramen för statens allmänna avlöningsreglemente, avlöningsreglementet för folkhögskolor och avlöningsreglementet för övningslärare samt 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente finns möjlighet att i varje särskilt fall besluta om tillgodoräknande av annan tjänst. Överstyrelsen anser det vara av vikt, att sådan tjänstgöring av ej alltför kort varaktighet får tillgodoräknas vid löneklassplacering av lärare.

Överstyrelsen anser för sin del, att de bestämmelser, som kan komma att fastställas, även bör gälla för tjänster vid läroanstalter som står under överstyrelsens för yrkesutbildning överinseende.

Överstyrelsen hemställer samtidigt om medgivande att ändra nu gällande anvisningar för värdesättning av tidigare tjänstgöring vid ansökan till folkskollärartjänst, så att tjänstgöring, som avses i det av överstyrelsen framlagda förslaget, må värdesättas såsom om den fullgjorts inom folkskoleväsendet.

Departementschefen.

Departementschefen anför följande.

I likhet med skolöverstyrelsen och 1953 års utredning finner jag det mycket angeläget, att bättre möjligheter beredes intresserade och lämpliga personer att under viss tid taga anställning inom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet, ungdomsarbetet och nykterhetsarbetet utan att därigenom i merithänseende förlora tid. Det förslag härom, som skolöverstyrelsen på grund av särskilt uppdrag framlagt för folkbildningsarbetets del, synes mig kunna läggas till grund för beslut i denna fråga. Jag ansluter mig därvid till majoritetens inom skolöverstyrelsen förslag. Jag biträder även 1953 års utrednings förslag, att heltidstjänstgöring inom nykterhetsorganisation eller ungdomsvårdande sammanslutning såsom instruktör, till vars avlöning utgår statsbidrag, må tillgodoräknas vid ansökan till lärartjänst på i huvudsak samma sätt som skolöverstyrelsen föreslagit beträffande tjänstgöring inom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. Dock bör tjänstgöring inom nykterhetsorganisation eller ungdomsvårdande sammanslutning enligt min mening icke kunna ersätta den minimitjänstgöring, som är föreskriven för vinnande av behörighet att söka lärartjänst vid folkhögskola. 1953 års utrednings förslag, att heltidstjänstgöring i annan befattning än instruktörstjänst inom nykterhetsorganisation eller ungdomsvårdande sammanslutning, som av skolöverstyrelsen prövas böra jämnställas med instruktörstjänst, skall få tillgodoräknas, kan jag ej generellt tillstyrka. I speciella fall torde Kungl. Maj:t kunna medge tillgodoräknande av tjänstgöring för sådana befattningshavare. Vederbörande myndigheter torde enligt min mening välvilligt böra pröva uppkommande frågor om tjänstledighet för uppdrag av nu berörda art.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att i kungörelse utfärda bestämmelser i överensstämmelse med de av mig uppdragna riktlinjerna rörande värdesättning i merithänseende av här avsedd tjänstgöring.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för sin del godkänna de grunder för värdering i merithänseende av tjänstgöring inom folkbildningsarbetet m. m., som jag i det föregående förordat.

Motion.

I motionen I: 520 yrkas avslag på Kungl. Maj:ts hemställan.

Utskottet.

Utskottet har intet att erinra mot vad departementschefen förordat och uttalat i förevarande avsnitt av propositionen samt avstyrker motionen I: 520 i förevarande del.

Under åberopande härav får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, med avslag å motionen I: 520 såvitt nu är i fråga, godkänna de grunder för värdering i merit-hänseende av tjänstgöring inom folkbildningsarbetet m. m., som departementschefen förordat i propositionen.

**VIII. Upplåtande av skollokaler för fritids-
verksamhet m. m.****Departementschefen.**

Efter en redogörelse för gällande bestämmelser rörande skollokalernas upplåtande samt för 1953 års utrednings förslag i ämnet anför departementschefen följande.

I likhet med utredningen finner jag att frågan om skollokalernas utnyttjande för föreningslivets behov i det nu uppkomna läget bör ägnas förnyad uppmärksamhet från statsmakternas sida.

Jag torde i detta sammanhang få anmäla en särskild fråga. Svenska landsbygdens ungdomsförbund och Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund har genom skrivelse den 19 mars 1953 hemställt om åtgärder i syfte att bereda de politiska ungdomsorganisationerna och föreningslivet i övrigt tillträde även till sådan skollokal, som icke författningsenligt skall upplåtas för föreningslivets behov. Vidare anhåller nämnda ungdomsförbund bland annat, att skolmyndigheterna överhuvudtaget måtte påminnas om att de mera generöst och på mindre hårda villkor borde upplåta skollokalerna för föreningslivets behov samt att de politiska ungdomsorganisationerna borde behandlas på samma sätt som andra föreningar på orten i detta avseende.

Över denna framställning har yttranden avgivits av skolöverstyrelsen, statskontoret, Svenska landskommunernas förbund samt Svenska stadsförbundet.

Överstyrelsen biträder härvid den uppfattning, som uttalats av 1953 års utredning i denna fråga, och avstyrker en utvidgning av kommunernas skyldighet att upplåta skollokaler för andra ändamål än undervisningsändamål. Överstyrelsen förutsätter, att de politiska ungdomsorganisationerna därvid skall vara helt likställda med sammanslutningar av opolitisk art, om de politiska organisationerna avser att använda skollokal för verksamhet av samma art som andra ungdomsorganisationer.

Svenska landskommunernas förbund finner det — med hänsyn till de mycket betydande investeringar, som från det allmännas sida gjorts i skollokaler — angeläget att de lokaler, som lämpar sig därför, i största möjliga utsträckning upplåtes för ortens föreningsliv och även för den politiska de-

len av detsamma. Förbundet anser dock, att upplåtelse av skollokaler, som ej omfattas av bestämmelserna i 8 § kungörelsen den 31 december 1945, skulle innebära ett intrång i den kommunala självbestämmanderätten. Om däremot skyldigheten att upplåta skollokaler enligt nyssnämnda bestämmelser skulle finnas för snäv, kunde bestämmelserna ändras så, att det klart framginge, att skyldigheten även avsåg politiska sammanslutningar.

Svenska stadsförbundet gör gällande, att en onödigt restriktiv tillämpning i fråga om upplåtelse av skollokaler ofta äger rum och att det därför i och för sig är önskvärt, att åtgärder vidtages i den föreliggande framställningens syfte. Förbundet påpekar dock, att man under alla förhållanden måste låta upplåtelse och villkoren för dem bli beroende av de lokala skolmyndigheternas bedömning i de särskilda fallen.

Såsom framgår av redogörelsen för sist berörda fråga har remissmyndigheterna i princip ställt sig positiva till tanken på en vidgad upplåtelse av skollokalerna i nu berörda hänseende. För egen del hyser jag den uppfattningen, att politiska organisationer bör beredas samma möjligheter att unyttja skollokalerna som andra sammanslutningar.

I likhet med 1953 års utredning anser jag det dock icke välbetänkt att föreslå sådana åtgärder, som skulle medföra tvång för de kommunala myndigheterna att upplåta skollokalerna för föreningslivets behov. Jag avser därför att i enlighet med utredningens förslag senare hemställa att Kungl. Maj:t genom särskilt cirkulär måtte fästa huvudmännens icke blott för statliga och kommunala utan jämväl för statsunderstödda utbildningsanstalter uppmärksamhet på vikten att ifrågavarande institutioners lokaler i största möjliga utsträckning öppnas för det frivilliga bildnings- och ungdomsarbetet samt annat ideellt föreningsarbete. I nämnda cirkulär torde jämväl böra framhållas betydelsen av att politiska organisationer beredes samma förutsättningar som andra organisationer.

Därest statsmakternas åtgärder i förevarande ärende inskränkes till ett rekommenderande cirkulär, är frågan icke av den art att den bör underställas riksdagens prövning. Då åtgärder för en vidgad upplåtelse av skollokalerna ingår som ett icke oväsentligt led i nu förevarande reformarbete för ungdomen, har jag dock ansett det värdefullt att redogöra för frågan.

Utskottet.

Utskottet har intet att erinra mot vad departementschefen anfört i nu berörda fråga.

IX. Utrustning av vissa föreningslokaler.

Nuvarande förhållanden.

För anordnande av allmänna samlingslokaler finnes vissa möjligheter till bidrag eller lån av statsmedel.

Under åren 1931—53 har understöd ur allmänna arvsfonden till olika organisationer för ny- och ombyggnad samt utrustning av fritidslokaler utgått med ett sammanlagt belopp av cirka 3,7 miljoner kronor.

Under budgetåren 1942/43—1952/53 har å budgeten anvisats anslag om sammanlagt 30 milj. kronor till lån och bidrag till allmänna samlingslokaler.

Enligt av statens nämnd för samlingslokaler inhämtade uppgifter utgör antalet *ordenshus* — d. v. s. nykterhetsrörelsens samlingslokaler — inemot 1 600. Bortåt hälften av ordenshusens ägare är medlemmar i den år 1953 nybildade sammanslutningen »Våra gårdar, riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler». Antalet *folkets hus* uppgår för närvarande till över 1 000, av vilka cirka 95 procent tillhör Folkets Husföreningarnas riksorganisation. Antalet *bygdegårdar* utgör numera cirka 600, av vilka Bygdegårdarnas riksförbund representerar omkring 400. Sammanlagt uppgår sålunda antalet *nu nämnda profana samlingslokaler* till cirka 3 200.

Ungdomsorganisationerna förfogar i regel icke över egna lokaler, och deras lokalproblem kan icke på samma sätt som nykterhetsrörelsens överblickas, då dessa föreningar icke haft samma anledning som nykterhetsrörelsen att skapa något samarbetsorgan på detta område. Ungdomssammanslutningarna är i stor utsträckning hänvisade till att mer eller mindre tillfälligt förhyra lokalutrymmen i enskilda fastigheter för sina sammankomster, i den mån de icke kan utnyttja skolor och andra samlingslokaler.

1953 års utrednings förslag.

Utredningen betonar att tillgången till ändamålsenliga och trivsamma lokaler är en av förutsättningarna för ett framgångsrikt ungdomsarbete. Utredningen understryker också att staten sedan flera år genom att bevilja bidrag och lån av statsmedel för anordnande av allmänna samlingslokaler »för föreningslivets behov», erkänt vikten av de fria sammanslutningarnas verksamhet. Utredningen framhåller emellertid att de bidrag som för närvarande står till förfogande genom det under femte huvudtiteln anvisade reservationsanslaget i första hand kommer nybyggandet till godo. Många lokaler finge emellertid anses vara i stort behov av upprustning. Utredningen anser, att de lokalägande föreningarna skulle vara i någon mån hjälpta, om de kunde erhålla vissa bidrag till inköp av inventarier och till sådana smärre förbättringsarbeten, som utan vederlag kan utföras av medlemmarna själva eller andra intresserade. Vidare borde föreningar kunna erhålla bidrag till inköp av inventarier för lokaler, som de regelbundet disponerar. Utredningen har därför kommit till den uppfattningen, att staten på särskilda villkor i fortsättningen bör lämna de ungdomsvårdande sammanslutningarna och nykterhetsorganisationerna bidrag till utrustning av egna eller av dem disponerade lokaler.

Statsbidragets utformning.

Det ifrågasatta utrustningsbidraget bör enligt utredningens mening konstrueras som ett stimulansbidrag och sålunda förutsätta egna, redovisade insatser från de bidragsberättigade föreningarnas sida. Den statliga andelen föreslås skola uppgå till högst 50 procent av totalkostnaderna för utrustning och materiel till enklare reparationer m. m. (ej arbetskostnader) och maximeras till sammanlagt 800 kronor för bidragsberättigade lokaler, inrymda inom samma byggnad.

För att i någon mån avgränsa de organisationer, som bör kunna komma i fråga för bidrag, anser utredningen lämpligt att vissa riktlinjer på förhand fastställas. Beträffande den del av bidraget, som avser nykterhetsorganisationernas lokaler, anser utredningen, att sådan enskild nykterhetsorganisation som i enlighet med ett av utredningen tidigare avgivet förslag beträffande stöd åt nykterhetsorganisationerna kan erhålla s. k. grundbidrag, även skall kunna bli berättigad till utrustningsbidrag.

I anslutning till sitt förslag beträffande stöd åt ungdomsledarutbildningen anser utredningen, att de i nämnda avsnitt angivna förutsättningarna för rätt till statsbidrag i huvudsak bör vara normerande för nu ifrågasatt utrustningsbidrag. Då utredningen i enlighet med direktiven icke haft att pröva frågan om bidrag till de politiska ungdomsorganisationerna, lämnas dessa sammanslutningar utanför nu föreliggande förslag. Enär medel i annan ordning enligt utredningen torde kunna ställas till disposition för idrottsrörelsens lokalbestånd, omfattar utredningens förslag på denna punkt ej heller sådana lokaler, som äges av idrottsföreningar.

Som ytterligare villkor för här avsett statsbidrag synes böra uppställas krav på att lokalerna i skälig omfattning ställas till förfogande för ungdomsarbetet på orten. Tillika anser utredningen det vara en självklar förutsättning att alkoholförtäring icke medgives inom sådana lokaler.

Utredningen föreslår att ett reservationsanslag av tillhoppa 250 000 kronor anvisas för nu berörda ändamål. Anslaget bör disponeras av statens nämnd för samlingslokaler och föreslås bli uppdelat på följande anslagsposter.

1. Bidrag till utrustning av ungdomsvårdande sammanslutningars lokaler	150 000 kronor
2. Bidrag till Våra gårdar, riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler	100 000 kronor

De båda anslagsposterna föreslås få karaktären av särskilda reservationsanslag.

Anslagets administration.

Utredningen har övervägt olika möjligheter att administrera det ifrågasatta utrustningsanslaget. Det kunde enligt utredningen i och för sig vara

lämpligt att så långt som möjligt decentralisera administrationen och överlämna åt något samarbetsorgan att fördela anslaget efter nyss angivna normer och mot noggrann redovisning. Utredningen framhåller att staten därigenom icke skulle åsamkas några administrativa kostnader i samband med anslagsfördelningen. Utredningen anmärker emellertid att ett sådant organ endast finns för nykterhetsrörelsens del och anför därom:

Till följd av den nära kännedom, som nykterhetsrörelsens samarbetsorgan — såsom tidigare anförts numera benämnt Våra gårdar, riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler — måste anses ha beträffande utrustningsbehovet inom samarbetsorganets eget lokalbestånd, synes det lämpligt, att den del av anslaget, som avses komma dessa lokaler till godo, utbetalas till och fördelas av detta samarbetsorgan. Fördelningen bör ske i enlighet med tidigare angivna normer och villkor. Noggrann redogörelse och redovisning av anslagets fördelning bör årligen inlämnas till statens nämnd för samlingslokaler. De administrativa kostnader, som riksorganisationen genom den föreslagna ordningen kan komma att vidkännas, torde lämpligen kunna bäras av de anslutna lokalägarna själva. Riksorganisationen torde sålunda i samband med bidragsrekvisition kunna uttaga en mindre förmedlingsavgift. Utredningen förutsätter därvid, att denna avgift icke bestrides av statsbidrag.

Återstoden av anslaget, vilken avses för de ungdomsvårdande sammanslutningarna, bör enligt utredningen efter ansökan i varje särskilt fall utbetalas till vederbörande sammanslutnings riksorganisation.

Utredningen anser det av vikt att vederbörande kommunala myndighet får en allmän överblick över de lokaler på orten, som står till förfogande för ungdomsarbetet. Bland annat med hänsyn härtill föreslås den ordningen, att till ansökan om bidrag — vare sig denna skall ingivas till statens nämnd för samlingslokaler eller till Våra gårdar — skall fogas ett yttrande av det kommunala organ, som handlägger hithörande ungdomsfrågor på orten.

Beträffande medelsdispositionen anser utredningen angeläget att ett så stort behov som möjligt kan tillgodoses. Under de första åren, då en viss anhopning av sådana ärenden kan förväntas, synes enligt utredningen sådana ansökningar, som endast avser statsbidrag med mindre belopp, böra ges ett visst företräde.

Utredningen föreslår således, att för budgetåret 1954/55 under femte huvudtiteln anvisas ett reservationsanslag av 250 000 kronor till *Bidrag till utrustning m. m. av vissa föreningslokaler*.

Departementschefen.

Departementschefen anför följande.

Det statliga stödet till organisationer för deras lokaler för föreningsverksamhet m. m. lämnas för närvarande främst genom lån på förmånliga villkor. Kommuner kan erhålla bidrag för samma ändamål. Lån och bidrag

lämnas till såväl nybyggnad som ombyggnad men däremot inte till inventarier. Utredningen har enligt sina direktiv inte haft att behandla denna låne- och bidragsverksamhet, vilken för närvarande är under utredning inom den av chefen för socialdepartementet tillkallade bostadskollektiva kommittén.

Stöd till föreningslokaler lämnas också i viss utsträckning från allmänna arvsfonden. Bidrag, i regel till högst halva kostnaden, kan sålunda erhållas till nybyggnad, ombyggnad eller utrustning av lokaler, som helt eller huvudsakligen är avsedda för ungdom upp till 21 års ålder. Under budgetåren 1951/52 och 1952/53 beviljades ur fonden i runt tal 900 000 respektive 1 400 000 kronor för berörda ändamål.

Vissa möjligheter att erhålla bidrag till utrustning av lokaler för ungdomsverksamhet finns alltså redan nu. Tillgång till lämpliga lokaler är emellertid av väsentlig betydelse för ungdomsorganisationernas verksamhet och behovet av såväl förbättringsarbeten som lämpliga inventarier för sådana lokaler med säkerhet stort. Efter samråd med chefen för socialdepartementet tillstyrker jag därför utredningens förslag att medel anvisas å riksstaten till utrustningsbidrag för ungdomslokaler. Bidragsgivningen bör i avbidan på närmare erfarenheter ges karaktären av försöksverksamhet. Den nya bidragsgivningen torde, enligt vad jag inhämtat, icke behöva föranleda att bidragen till ungdomslokaler från allmänna arvsfonden minskas.

Vad utredningen anfört rörande de organisationer som bör kunna erhålla bidrag kan jag i stort sett godtaga. Bidrag bör sålunda kunna utgå till ungdomsvårdande sammanslutningar och nykterhetsorganisationer.

Bidrag bör kunna beviljas både lokalägande organisationer och föreningar, som förhyr lokal. Med anledning av vad statens nämnd för samlingslokaler anfört vill jag framhålla, att lokalägande organisation, som tillhandahåller lokaler för ungdomsverksamhet, bör kunna erhålla bidrag även om den icke i och för sig är att hänföra till förutnämnda bidragsberättigade sammanslutningar. Bidragsgivningen bör emellertid i regel avse organisationer. Endast i undantagsfall kan det tänkas vara lämpligt att kommun erhåller bidrag.

Enligt utredningens förslag skall bidrag kunna lämnas såväl till materiel för enklare reparationer som till inventarier. Statens nämnd för samlingslokaler har ansett att bidragsgivningen bör begränsas till inventarier. Även om skäl talar för nämndens uppfattning synes det önskvärt, att bidrag till förbättringsarbeten får prövas under försöksverksamheten. Jag ansluter mig sålunda till utredningens förslag på denna punkt.

Enligt utredningsförslaget skall bidrag kunna beviljas med högst 50 procent av kostnaderna (dock ej arbetskostnader) och maximeras till 800 kronor för bidragsberättigade lokaler inrymda inom samma byggnad. Jag har ej annat att erinra häremot än att maximibeloppet i överensstämmelse med förslag av statens nämnd för samlingslokaler och Våra gårdar bör höjas till 1 000 kronor.

Beträffande villkoren i övrigt för statsbidrag har utredningen endast föreslagit, att lokalerna i skälig omfattning skall ställas till förfogande för ungdomsarbetet på orten samt att alkoholförtäring icke medgives inom sådana lokaler. Med anledning av vad Högerns ungdomsförbund anfört rörande det förstnämnda villkoret torde böra framhållas, att det beträffande samlingslokaler, till vilka statligt lån erhållits, ansetts ankomma på

lokalägaren att avgöra huruvida offentlig dans får anordnas i lokalerna. Motsvarande regel bör tillämpas vid den nu ifrågavarande bidragsgivningen. Beträffande alkoholförtäring inom lokaler, för vilka statsbidrag beviljats, ansluter jag mig till den av samlingslokalnämnden uttalade uppfattningen. Sådan förtäring i samband med ungdomsverksamhet bör anses utesluten, men av praktiska skäl bör något generellt villkor avseende förbud mot alkoholförtäring inte införas.

Det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att utforma erforderliga närmare bestämmelser rörande bidragsverksamheten.

Jag har intet att erinra mot det för nästa budgetår föreslagna anslagsbeloppet, 250 000 kronor. Vad beträffar administrationen av bidragsverksamheten kan jag likaledes godtaga utredningens förslag. Ett belopp av 100 000 kronor bör sålunda fördelas av Våra gårdar, riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler. Återstoden av anslaget bör fördelas av statens nämnd för samlingslokaler. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, huruvida nämndens kansli av denna anledning behöver förstärkas. Tillräcklig anledning till höjning av det för nästa budgetår under femte huvudtiteln föreslagna anslaget till nämnden torde inte föreligga. Kungl. Maj:t bör äga att om så visar sig erforderligt medge överskridande av sistnämnda anslag.

Bidragsanslaget synes böra anvisas under femte huvudtiteln med den av utredningen föreslagna rubriken.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till utrustning m. m. av vissa föreningslokaler* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

Motionerna.

I motionen I: 520 yrkas avslag på Kungl. Maj:ts hemställan i förevarande avdelning.

I de likalydande motionerna I: 486 och II: 625 hemställes, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte besluta att höja det i propositionen föreslagna reservationsanslaget till Bidrag till utrustning av vissa föreningslokaler med 40 000 kronor. Motionärerna framhåller i sin motivering, att ett särskilt kritiskt skede i fråga om alkoholvanorna föreligger i samband med fullgörandet av värnpliktstjänstgöringen. Då det synes motionärerna angeläget, att möjlighet till sådan fritidssysselsättning skapas på förlägningsorten, att de värnpliktiga utsättes för så liten press som möjligt att tillägna sig eller förstärka sina alkoholvanor, föreslås att *soldathemmen* — som enligt motionärerna här gör en viktig insats — bör kunna få bidrag ur nu ifrågavarande anslag.

I motionen II: 650 föreslås, att hela det i propositionen under punkten IX upptagna reservationsanslaget till Utrustning m. m. av vissa föreningslokaler må fördelas av statens nämnd för samlingslokaler på samma grun-

der som nämnden fördelar övriga anslag. Det synes motionären orationellt och i övrigt obetingat, att en så ringa summa skall splittras upp på tvenne fördelningsorgan, särskilt med tanke på att statens nämnd för samlingslokaler sedan många år tillbaka har hand om låne- och bidragsgivningen på detta område.

Utskottet.

Utskottet biträder till alla delar motiveringen för det i propositionen framlagda förslaget om statligt stöd till utrustning av de lokaler, som användes i nykterhets- och ungdomsarbetet. Likaledes tillstyrker utskottet de förordade formerna för bidragsgivningen.

Med det nu anförda torde utskottet ha besvarat motionen I: 520, såvitt den yrkar avslag å vad Kungl. Maj:t hemställt i denna del av propositionen.

Vad beträffar det i de likalydande motionerna I: 486 och II: 625 framställda yrkandet — innebärande en höjning av medelsanvisningen — vill utskottet erinra, att departementschefen i propositionen framhållit, att lokaläggande organisation, som tillhandahåller lokaler för ungdomsverksamhet, bör kunna erhålla bidrag även om den icke i och för sig är att hänföra till de i propositionen avsedda bidragsberättigade organisationerna. Enligt utskottets mening bör hinder därför icke möta, att vederbörande rikssammanslutning för soldathemsverksamheten beviljas bidrag ur nu ifrågakvarande utrustningsanslag. Utskottet anser sig emellertid icke av detta skäl böra förorda ett högre anslagsbelopp än vad departementschefen beräknat.

Med anledning av vad som anförts i motionen II: 650 beträffande anslaget administration vill utskottet framhålla, att det i motsats till motionären finner den i propositionen förordade uppdelningen av funktionerna från flera synpunkter ändamålsenlig och helt i överensstämmelse med pågående strävanden att decentralisera härmed jämförbara uppgifter.

Utskottet har i övrigt intet att erinra mot vad departementschefen anför i förevarande del av propositionen.

Under åberopande härav får utskottet hemställa, att riksdagen måtte

I) till *Bidrag till utrustning m. m. av vissa föreningslokaler* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor;

II) lämna motionen I: 520, i vad däri yrkas avslag å propositionen nr 156 i nu berörda del, utan bifall;

III) anse motionerna I: 486 och II: 625, såvitt de rör föreliggande proposition, besvarade genom vad utskottet ovan anför; samt

IV) lämna motionen II: 650 utan bifall.

X. Bidrag till verksamheten vid hemgårdar.

Nuvarande förhållanden.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	35 000	35 000
1953/54	45 000	

Riksförbundet Sveriges hemgårdar bildades år 1937. Hemgårdsrörelsen erhöll första gången statsbidrag under budgetåret 1941/42 med 5 000 kronor.

Antalet till Riksförbundet Sveriges hemgårdar anslutna hemgårdar, som 1937 var 14, uppgår för närvarande till 40, varav emellertid tre för närvarande inte har någon verksamhet.

Förslag.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 105 000 kronor. *1953 års utredning* föreslår en höjning med samma belopp.

Motivering.

I *skolöverstyrelsens* motivering anföres bland annat följande.

Överstyrelsen har under en följd av år hemställt, att anslaget till verksamheten vid hemgårdar måtte höjas till 150 000 kronor. Det är överstyrelsens uppfattning, att det är ett allmänt intresse, att hemgårdarna genom statsmakternas stöd erhåller större möjligheter att bedriva sin gagnande verksamhet. Av en bifogad statistik framgår, att hemgårdarna genom sina olika verksamhetsgrenar kommer i kontakt med cirka 35 000 människor, varav 10 000 i åldern 13—25 år. Hemgårdarna erhåller visserligen bidrag i vanlig ordning för de studiecirkelar, som arbetar inom hemgårdarna, men utöver studiecirkelverksamhet bedrivs ett omfattande ungdomsarbete genom s. k. öppen verksamhet. I hemgårdarna kan således ungdomarna samlas till praktiska sysselsättningar och informell samvaro lika väl som till diskussioner eller föredrag.

1953 års utredning framhåller att hemgårdarna i huvudsak vänder sig till den föreningslösa ungdomen. Utredningen betraktar därför hemgårdarnas arbete, framför allt i storstäderna och på industriorterna, som ett viktigt led i frivilliga sammanslutningars strävanden att förebygga asocialitet i skilda former, såsom ungdomsbrottslighet och ungdomsfylleri.

Med hänsyn till den betydelse utredningen tillmäter hemgårdarnas verksamhet och då det i samband med en förändrad alkohollagstiftning är viktigt, att hemgårdarna blir avsevärt bättre utrustade för sin uppgift i det förebyggande ungdomsarbetet, föreslår utredningen i likhet med skolöverstyrelsen, att bidraget under nästa budgetår uppföres med sammanlagt 150 000 kronor.

Departementschefen.

Departementschefen anför:

Jag delar skolöverstyrelsens och 1953 års utrednings uppfattning om vikten av att i förevarande sammanhang sker en icke obetydlig höjning av bidraget till verksamheten vid hemgårdar. Den föreslagna höjningen med 105 000 kronor till 150 000 kronor synes mig rimlig. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till verksamheten vid hemgårdar* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 150 000 kronor.

Utskottet.

Utskottet tillstyrker det i propositionen framställda yrkandet och hemställer därför, att riksdagen måtte

till *Bidrag till verksamheten vid hemgårdar* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 150 000 kronor.

XI. Bidrag till verksamheten vid studiehjem.**Nuvarande bidrag.**

Till verksamheten vid studiehjem utgår för närvarande ett anslag av 40 000 kronor (VIII K 12). Arbetarnas bildningsförbund, Godtemplarordens studieförbund samt KFUM:s och KFUK:s riksstudieförbund innehar för närvarande studiehjem till ett antal av respektive cirka 800, cirka 140 och cirka 140.

Förslag.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 55 000 kronor till 95 000 kronor. Som motivering anföres, att endast ett fåtal av studiehemma kan få del av nuvarande anslag. Överstyrelsen finner också de belopp, som utgår per studiehjem, blygsamma i förhållande till verksamhetens omfattning.

Departementschefen.

Departementschefen anför:

Ehuru verksamheten vid studiehemma icke uteslutande riktar sig till ungdomen, kan det arbete som studiehemma utför, sägas vara i hög grad ungdomsvårdande. I nu aktuella läge, då institutioner av denna karaktär

bör beredas gynnsammare förutsättningar i strävandena att bjuda ungdomen värdefull fritidssysselsättning, synes även studiehemmens möjligheter härvidlag böra ökas. Jag vill därför tillstyrka en höjning av nu utgående anslag och förordar att beloppet ökas med 35 000 kronor till 75 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Bidrag till verksamheten vid studiehem* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

Motionen.

I motionen I: 520 yrkas avslag på Kungl. Maj:ts hemställan i förevarande avdelning.

Utskottet.

Utskottet, som finner den av departementschefen förordade anslagshöjningen väl motiverad, får hemställa, att riksdagen måtte, med avslag å motionen I: 520 i nu berörda avseende och med bifall till propositionen nr 156 i förevarande del,

till *Bidrag till verksamheten vid studiehem* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

XII. Vissa spörsmål rörande den kommunala handläggningen av ungdomsfrågor.

1953 års utredning.

Utredningen hänvisar till en till betänkandet fogad bilaga, av vilken framgår att ett icke ringa antal kommuner, framför allt stadskommuner, på senare år inrättat eller övervägt att inrätta särskilda *ungdomsstyrelser*. Utredningen förmåler också, att det vid utredningens diskussioner hävdats, att organ som folkskolestyrelsen och barnavårdsnämnden icke alltid kan förväntas ägna den tid och de krafter som erfordras åt sådana sidor av ungdomsarbetet, som visserligen tillhör eller kan tillhöra deras kompetensområde, men som av flera skäl, framför allt med hänsyn till dessa organs centrala uppgifter, kommer att bli i någon mån sekundära. Utredningen erinrar i detta sammanhang om att frågorna om folkskolestyrelsernas (skolestyrelsernas) och barnavårdsnämndernas framtida ställning och uppgifter för närvarande är föremål för utredning i särskilda kommittéer.

Enligt utredningens mening talar vissa skäl för att sådana frågor, som rör ungdomen i de åldrar, vilka ligger ovanför dem som nu utgör barna-

vårdsnämndens och folkskolestyrelsens mest betydelsefulla klientel, i framtiden samordnas och handlägges av ett särskilt kommunalt organ. I de mindre kommunerna förmodas emellertid en sådan delegation av uppgifterna till ett nytt organ knappast vara att vänta. I tätorter och storstäder, där en mängd ofta helt artsilda ungdomsproblem växer fram, synes emellertid tillkomsten av särskilda ungdomsstyrelser vara en naturlig utveckling.

Möjligheten av att till barnavårdsnämnden, när den fungerar som ungdomsnämnd, knyta en särskild krets av för ungdomsfrågorna i allmänhet intresserade personer, eventuellt utsedda bland företrädare för ortens aktiva ungdomsarbete (ungdomsorganisationer m. fl.), synes också enligt utredningen representera en utväg, som närmare bör undersökas. Andra möjligheter torde också stå till buds för att lösa frågan om den kommunala handläggningen av sådana ungdomsfrågor, som ligger vid sidan av de ovan berörda kommunala organens uppgifter.

Utredningen framhåller, att den under behandlingen av hithörande frågor mött problem, som enligt dess uppfattning bör angripas även från andra synpunkter än dem, som för utredningen varit aktuella. Enligt utredningens uppfattning är det emellertid av stor betydelse att dessa frågor ytterligare utredes, eventuellt genom samverkan mellan de berörda kommittéerna.

Departementschefen.

Departementschefen anför följande.

Tillkomsten av särskilda ungdomsstyrelser, framför allt i de större tätorterna, finner jag i likhet med utredningen vara en naturlig följd av den växande betydelse, som numera måste tillmätas ungdomsfrågorna. Den redan långt drivna uppdelningen av de kommunala funktionerna torde emellertid, vad landsbygden beträffar, försvåra en sådan utveckling. Utredningen finner att frågan om den kommunala handläggningen av ungdomsfrågor av den art, som utredningen haft att pröva, bör övervägas även från andra synpunkter än dem som varit aktuella för utredningen.

I överensstämmelse med utredningens rekommendationer förordar jag, att nu berörda spörsmål hänskjutes till barnavårdskommittén och 1951 års skolstyrelseutredning för prövning. Jag avser därför att i annat sammanhang hemställa, att Kungl. Maj:t måtte komplettera vederbörande sakkunnigberedningars direktiv i nu berörda avseende.

Utskottet.

Utskottet har intet att erinra mot vad departementschefen i denna del anfört.

XIII. Vissa administrativa frågor.

1953 års utrednings förslag.

Utredningen har icke funnit anledning att för den tillsyn och rådgivning, som stödåtgärderna påkallar, inrätta något särskilt statligt organ men har beträffande ett dylikt organ anfört följande.

Från skilda håll har framförts önskemål om inrättandet av ett rådgivande *representantorgan*, knutet till det ämbetsverk, som har att handlägga ungdomsfrågor av den art, som berörts i utredningens olika avsnitt. Som förebild i diskussionen har därvid tjänat den särskilda nämnd — statens folkbildningsnämnd — vilken för motsvarande uppgifter i folkbildningsarbetet är knuten till skolöverstyrelsen. Denna nämnd är sammansatt av företrädare för skilda institutioner och sammanslutningar på folkbildningens område (Kungl. Maj:ts instruktion för statens folkbildningsnämnd den 10 oktober 1947). Vissa skäl talar för att ett motsvarande organ skulle kunna fylla en viktig funktion i ungdomsarbetet. Frågan torde emellertid enligt utredningens mening närmare övervägas. Därvid bör även prövas, om ett dylikt organ bör direkt underställas Kungl. Maj:t eller infogas i skolöverstyrelsens organisation.

Enär övervägande delen av den verksamhet, som föreslås bli statsbidragsberättigad, har anknytning till arbetet inom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet anser utredningen lämpligt, att *skolöverstyrelsens folkbildningsrotel* tilldelas de övervakande och rådgivande uppgifter, som den nya bidragsgivningen aktualiserar. Utredningen erinrar samtidigt om att ungdomsvårdskommittén i olika sammanhang även föreslagit skolöverstyrelsen som tillsynsmyndighet.

Utredningen finner en viss personalförstärkning av folkbildningsroteln nödvändig, därest utredningens olika förslag genomföres. I första hand bör till roteln knytas en heltidsanställd konsulent. Behovet av en välkvalificerad kraft framgår enligt utredningen bland annat av de uppgifter, som kommer att åvila skolöverstyrelsen i fråga om ungdomsledarutbildningen och fritidsverksamheten samt i anslutning till den planerade samordningen av instruktörernas arbete. Utredningen erinrar vidare om att förverkligandet av det föreslagna stödet till ungdomens fritidsverksamhet kommer att medföra en ökning av de administrativa uppgifterna. Den har därför övervägt att föreslå inrättandet av en amanuens tjänst på roteln för biträde vid handläggningen av förekommande göromål. Vissa skäl talar emellertid enligt utredningen för att sådana uppgifter med fördel skulle kunna anförtros en befattningshavare i mellangraderna. Utredningen föreslår därför, att en tjänst som kansliskrivare inrättas. Därjämte förordar utredningen att en biträdesbefattning i befodringsgången inrättas för rutinarbetet.

Den föreslagna konsulentbefattningen föreslås i lönehänseende bli jämställd med motsvarande tjänster för den allmänna folkbildningen med placering i lönegraden Cg eller Ce 29. Kostnaderna för tjänsterna som kansli-skrivare och kontorsbiträde föreslås beräknade efter lönegraderna Ce 15 respektive Cf 4. Den erforderliga personalförstärkningen skulle följaktligen innebära en kostnadsökning för budgetåret 1954/55 med (20 148 + + 10 092 + 6 072 =) 36 312 kronor.

Utredningen föreslår därför att anslaget till *Skolöverstyrelsen: Avlöningar* för budgetåret 1954/55 uppräknas med 36 300 kronor.

Departementschefen.

Departementschefen anför följande.

I överensstämmelse med utredningens förslag förordar jag, att skolöverstyrelsen tilldelas de övervakande och rådgivande uppgifter, som de av mig nu förordade stödåtgärderna för ungdomsarbetet aktualiserar. Tanken på inrättande av ett särskilt representantorgan — med statens folkbildningsnämnd som förebild — förtjänar enligt min mening beaktande. Erfarenheterna från den rådgivningsverksamhet, som skolöverstyrelsen vid bifall till nu föreliggande förslag kommer att bedriva, bör dock avvaktas, innan närmare ställning kan tagas till denna rekommendation.

Utredningens förslag innebär för skolöverstyrelsens vidkommande, att folkbildningsrotelns personal skall utökas. Jag finner en viss förstärkning erforderlig men anser mig icke kunna tillstyrka bifall till utredningens förslag i dess helhet. Jag beräknar för uppkommande merarbete personalbehovet till tre heltidsanställda befattningshavare, nämligen en konsulent och två biträden i reglerad befordringsgång. Då anslag till skolöverstyrelsens avlöningar redan äskats i årets statsverksproposition, synes medel till avlöning åt den nu föreslagna extra personalen böra äskas under särskilt anslag. Nu ifrågakvarande befattningar bör från och med budgetåret 1955/56 inordnas under skolöverstyrelsens ordinarie avlöningsanslag. För nästa budgetår, då avlöningen alltså bör bestridas ur ett särskilt anslag, torde befattningshavarna erhålla extra anställning. För konsulenten bör avses lönegraden Cg 29 samt för de två biträdena lön enligt reglerad befordringsgång, dock icke extra ordinarie lönegrad.

Då antalet befattningshavare således är på förhand bestämt och lönerna anknutna till gällande lönegrader, bör anslaget ges förslagsanslags karaktär.

Jag tillstyrker skolöverstyrelsens hemställan om tillhoppa 4 500 kronor för vissa kostnader i samband med instruktörskonferenser och konsulentverksamhet m. m.

Anslagsbehovet för nästa budgetår kan alltså uppskattas till 35 000 kronor för avlöningar och 4 500 kronor för vissa kostnader eller tillhoppa sålunda 39 500 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att
till *Ersättning åt viss extra personal i skolöverstyrelsen*
m. m. anvisa ett förslagsanslag av 39 500 kronor.

Motionerna.

I motionen I: 520 yrkas avslag på Kungl. Maj:ts hemställan i förevarande avdelning.

I motionen II: 664 hemställas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte besluta att förordna inrättandet av en rådgivande nämnd för frågor rörande stödet till ungdomsvårdande organisationer i anslutning till skolöverstyrelsens folkbildningsrotel med en organisation och ställning i huvudsaklig överensstämmelse med statens folkbildningsnämnd. Motionärerna finner det vara av vikt för det samarbete, som måste komma till stånd på detta område mellan den ansvariga statliga myndigheten och ungdomsorganisationerna, att organisationerna från första stund får tillfälle att anföra sin mening om det praktiska genomförandet av de föreslagna stödåtgärderna och om utformningen av erforderliga tillämpningsföreskrifter.

Utskottet.

Utskottet ansluter sig till departementschefens förslag, att skolöverstyrelsen tilldelas de övervakande och rådgivande uppgifter, som de nu avsedda stödåtgärderna för ungdomsarbetet påkallar. Utskottet tillstyrker likaledes den i anledning härav förordade förstärkningen av överstyrelsens folkbildningsrotel.

Utskottet har beaktat det önskvärda i att såväl studieförbundens som ungdomsorganisationernas erfarenhet utnyttjas vid planläggningen av i propositionen berörda och delvis oprövade verksamhetsformer. Då verksamheten i huvudsak skall genomföras av dessa organisationer torde deras fulla stöd för verksamhetens rätta utformning vara erforderligt från första stund, om det statliga stödet skall få helt avsedd effekt. Med hänsyn till vad utskottet ovan anfört i fråga om svårigheten att från början utfärda lämpliga bestämmelser för fritidsverksamheten bör sålunda organisationerna redan på ett tidigt stadium få tillfälle att yttra sig om erforderliga tillämpningsföreskrifter.

Departementschefen har uttalat, att erfarenheterna från den rådgivningsverksamhet, som skolöverstyrelsen vid bifall till föreliggande förslag kommer att bedriva, bör avvaktas, innan närmare ställning kan tagas till 1953 års utrednings rekommendation om inrättande av ett särskilt representantorgan för ungdomsarbetet. Utskottet vill för sin del — i likhet med departementschefen — förordna en avvaktande hållning i denna fråga. Den tänkta nämndens uppgifter och befogenheter torde otvivelaktigt bättre kunna preciseras, sedan praktiska erfarenheter vunnits om behovet av en ytterligare samverkan.

Utskottet torde med det ovan anförda ha besvarat motionen I: 520, såvitt den angår nu berörda avsnitt av propositionen.

Vad departementschefen i övrigt anfört i denna del föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Under åberopande härav får utskottet hemställa, att riksdagen måtte

I) till *Ersättning åt viss extra personal i skolöverstyrelsen m. m.* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 39 500 kronor;

II) lämna motionen I: 520, i vad den yrkar avslag å propositionen nr 156 i nu berörda del, utan bifall;

III) anse motionen II: 664, såvitt den rör frågan om en rådgivande nämnd, besvarad genom vad utskottet ovan anført.

Stockholm den 10 maj 1954.

På särskilda utskottets vägnar:

RICKARD SANDLER.

Vid detta ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Sandler, Sundelin, Pettersson, Nils Elowsson, Wahlund, Franzon, fru Carlqvist, herrar Lundqvist, Englund, Elfving, Huss och Alvar Andersson; samt

från andra kammaren: herrar Sundström, Henriksson, fru Ewerlöf, herr Stenberg, fröken Öberg, fru Johansson i Norrköping, herrar Helén, Lindholm, Braconier, Rimmerfors, Engkvist och Andersson i Brämhult.

Reservationer:

I) vid II. Allmänna synpunkter på ungdomsfrågan, av herr *Lundqvist*, fru *Ewerlöf* och herr *Braconier*, vilka ansett att utskottets utlåtande i denna del (s. 6—8) bort ha följande lydelse.

I föreliggande proposition — — — (s. 6-slutet andra stycket s. 7) — — — särskild fortsatt prövning.

I motionen I: 519, vars innehåll åberopas i motion I: 520, framhålles att det är viktigare att bereda ungdomen bostäder, skapa förbättrad yrkesutbildning och ge den riktig yrkesvägledning än att ge statligt stöd till ungdomens fritidssysselsättningar. Motionärerna framhåller emellertid den vikt ur ungdomsvårdande synpunkt idrottsrörelsen har och anser sig för den

skull böra föreslå en ökning av anslaget till idrottsrörelsen utöver vad som beräknats i nu föreliggande proposition såsom bidrag till ungdomsidrotten (till vilket ändamål medelsanvisningen äskats i proposition nr 157). Utskottet ansluter sig till grundtankarna i de ovan nämnda motionerna. Positiva åtgärder från statens sida i syfte att underlätta och förbättra ungdomens samhällsanpassning bör vidtagas men i första hand koncentreras på de väsentliga punkterna och särskilt på sådan verksamhet där frivilliga insatser från ungdomen själv icke förmår lösa problemen. Detta gäller i främsta rummet ungdomens bostadsfråga. Genom att ett tillräckligt antal rymliga familjelägenheter bygges — och icke som nu utvidga kvoten för mindre lägenheter på bekostnad av de större bostäderna — skulle ungdomen hjälpas dels genom att trångboddheten inom familjerna lättades men dels också genom att tillräckligt antal små lägenheter kunde ställas till de ungdomars disposition som är självförsörjande. Yrkesutbildning och yrkesvägledning, som även har den största betydelse för landets produktionsförutsättningar, är områden, där det faller sig naturligt att staten medverkar.

Ekonomiskt stöd från samhällets sida till visst frivilligt ungdomsarbete är icke något nytt. Exempel härpå är de bidrag som lämnats till verksamheten vid studiehemma, till idrottens befrämjande, till s. k. ungdomscirklar etc. Som utskottet närmare kommer att utveckla under rubriken Ungdomens fritidsverksamhet, vill emellertid utskottet icke förorda de av Kungl. Maj:t under detta avsnitt föreslagna bidragsformerna utan i stället föreslå att fonden för idrottens främjande ökas med ytterligare 500 000 kronor till 8 500 000 kronor.

Departementschefen uttalar i propositionen, att en förutsättningslös utredning om statligt stöd till de politiska sammanslutningarnas ungdomsvårdande verksamhet bör komma till stånd. Departementschefen avser därför att hos Kungl. Maj:t hemställa om bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för en sådan utredning. I motion I: 519 framhåller motionärerna, att de av principiella skäl bestämt motsätter sig ett sådant stöd. I sin hemställan, vilken återfinnes i motionen I: 520, anför motionärerna, att riksdagen måtte uttala, att statligt stöd till de politiska sammanslutningarnas verksamhet icke bör komma i fråga. Utskottet vill helt instämma med motionärernas principiella uppfattning i denna punkt. Det bör enligt utskottets mening icke få förekomma att skattemedel användes till att direkt stödja politisk verksamhet. Utskottet får således tillstyrka bifall till motionen i denna del.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen med bifall till motionen I: 520, såvitt den hänför sig till frågan om stöd till de politiska sammanslutningarnas verksamhet, måtte uttala, att statligt stöd till de politiska sammanslutningarnas verksamhet icke bör komma i fråga.

II) vid III. Ut bildning av ungdomsledare,

1) av herr *Lundqvist*, fru *Ewerlöf* och herr *Braconier*, vilka ansett att utskottets utlåtande i denna del (s. 18—21) bort ha följande lydelse.

Propositionens förslag — — — (s. 18 i första stycket) behålla ungdomen. Utskottet vill således biträda den motivering som departementschefen anfört för ett statligt stöd på nu berörda område.

Vad beträffar omfattningen av den planerade ledarutbildningen kan utskottet icke ansluta sig till departementschefens förslag att redan första året skulle anordnas kurser för ett sammanlagt belopp om 381 500 kronor. Innan erfarenheter har vunnits om det ur resultatsynpunkt lämpligaste sättet för kursernas uppläggning, synes det motiverat att låta ett betydligt lägre bidrag utgå. Det av statskontoret förordade beloppet om 161 250 kronor, avsett att täcka kostnaderna för 50 regionala och 15 centrala kurser, finner utskottet vara väl avvägt.

Enligt propositionen skall skolöverstyrelsen fördela anslagsmedlen. Fördelningen av anslaget kommer uppenbarligen medföra ömtåliga avvägningsproblem. Anordningen med ett reservationsanslag synes emellertid underlätta den erforderliga planeringen av bidragsgivningen.

I motionen — — — (s. 18 näst sista stycket) — — — denna del.

Enligt propositionen — — — (s. 18 sista stycket) — — — omfattande ungdomsledarutbildning.

Vad frågan om — — — (s. 19 i andra stycket) — — — av departementschefen. Utskottet vill understryka att den av utskottet förordade, i förhållande till departementschefen något begränsade verksamheten, bör betraktas som ett av praktiska och pedagogiska skäl betingat komplement till det frivilliga ungdomsarbetet och sålunda icke såsom ett uttryck för en strävan efter statligt inflytande över den fria och frivilliga ungdomsverksamheten.

Vad beträffar den i propositionen skisserade tremånaderskursen, vill utskottet med hänsyn till hela verksamhetens försökskaraktär icke biträda departementschefens förslag härutinnan.

Det i motionerna — — — (s. 19 i sista stycket) — — — utbildning av ungdomsledare. Under hänvisning till att utskottet i annat sammanhang biträder i motionen I: 519 framställt förslag om ökning av anslaget till avsättning till fonden för idrottens främjande med 500 000 kronor samt förordat en sänkning av anslaget till ledarutbildningen med 220 250 kronor, vill utskottet avstyrka det i motionerna I: 522 och II: 663 framställda yrkandet.

I motionen II: 651 — — — (s. 20 i andra stycket) — — — anordnad kurs. Enligt utskottets mening rymmes den kostnadsökning som en dylik jämkning av statsbidragsreglerna kan medföra inom det av utskottet förordade anslagsbeloppet.

Utskottet har i övrigt intet att erinra mot vad departementschefen anför i denna del av propositionen.

Under återopande härav får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte

- I. a) besluta — — — föregående förordat;
- b) bemyndiga — — — i ungdomsledarutbildningen;
- c) till *Utbildning av ungdomsledare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 161 250 kronor;
- II. lämna — — — nr 156 i nu berörda del utan bifall;
- III. anse — — — ovan anförd;
- IV. anse — — — ovan anförd;
- V. anse — — — under I a).

2) av herr *Stenberg*, som ansett

dels att utskottets yttrande, som börjar med orden »Utskottet kan icke» på s. 19 och slutar med orden »skolöverstyrelsens prövning» på s. 20 bort ha följande lydelse.

Utskottet finner denna framställning värd beaktande. Idrottsrörelsen har i vårt land intagit en särställning såväl i fråga om storleksordningen bland ungdomsorganisationerna, som när det gäller den organisationsform Riksidrottsförbundet har. De hittills prövade formerna för beviljande av anslag för olika idrottsändamål har visat sig väl fylla de krav statsmakterna bör ha rätt att ställa ur kontrollsynpunkt. Tillräcklig anledning att införa en ny väg för beviljande av anslag till verksamhet inom Riksidrottsförbundets ram synes utskottet knappast föreligga. Däremot anser utskottet det motiverat, att i samband med de nu föreslagna bidragen till ungdomsledarutbildning genom ett ökat bidrag till idrottsrörelsen låta detta stöd komma även dess ungdomsverksamhet till del. Riksidrottsförbundet bedriver också redan tidigare, såsom motionärerna påpekat, en omfattande ungdomsledarutbildning. Med hänsyn härtill bör i enlighet med motionerna I: 522 och II: 663 120 000 kronor överföras från ifrågavarande anslagspost till anslaget under tionde huvudtiteln för avsättning till fonden för idrottens främjande.

dels ock att utskottets hemställan å s. 20 under punkt I. c) bort ha följande lydelse.

- c) till *Utbildning av ungdomsledare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 261 500 kronor.

III) vid IV. U n g d o m e n s f r i t i d s v e r k s a m h e t,

1) av herr *Lundqvist*, fru *Ewerlöf* och herr *Braconier*, vilka ansett att utskottets utlåtande i denna del (s. 31—34) bort ha följande lydelse.

I det — — — (sid. 31 första stycket) — — — dominerande roll. Som utskottet under tidigare avsnitt anförd, har statligt stöd till ungdomens

fritidsverksamhet sedan länge utgått på riksstaten. När departementschefen nu förordar ett nytt statligt stöd till skilda former av aktiv fritidssysselsättning synes detta ha skett i övertygelsen om grupplivets uppfostrande betydelse för ungdomen och den skapande sysselsättningens egenvärde. Utskottet vill icke bestrida att departementschefens uppfattning i denna del har visst fog för sig. Det är emellertid av största vikt att ökat statligt bidrag, avsett att stimulera ungdomens verksamhetslust konstrueras på ett sådant sätt att det medför största möjliga nytta för de enskilda ungdomarna. Under inga förhållanden får det statliga stödet utformas så att det kan komma vissa förgreningar av det rena nöjeslivet tillgodo. Den löslighet som i flera avseenden vidlåder det i propositionen framlagda förslaget måste anses innefatta allvarliga risker för att ändamålet med bidraget kan komma att förfelas.

Utskottet har alltså icke funnit det av departementschefen förordade bidragssystemet tillfredsställande i dessa hänseenden. Avgränsningssvårigheterna mellan hobbyverksamhet och egentlig studieverksamhet blir exempelvis enligt förslaget betydande. Åtskilliga av de objekt för fritidssysselsättning, som departementschefen nämner, är i betydande omfattning sedan länge erkända grenar av studieverksamhet, där således bidrag i olika former redan lämnas. Begreppet fritidsgrupp är vidare svårt att bestämma innebörden av. Den av 1953 års utredning lämnade definitionen att fritidsgruppen skall vara fri och frivilligt organiserad kamratkrets, som samlas för att utöva en planlagd fritidsverksamhet i överensstämmelse med av tillsyningsmyndigheten meddelade anvisningar synes enligt utskottet stå i viss motsättning till önskemålet att ungdomens föreningsliv skall vara helt fristående från samhällliga direktiv.

Ungdomens fritidssysselsättning är emellertid ett så allvarligt problem att ett ökat samhällligt stöd i någon form bör utgå. Utskottet är därvid berett att genom ett med 500 000 kronor förhöjt anslag till fonden för idrottens främjande lämna ungdomen ett stöd, som kan komma många ungdomar till del utan att man för den skull beslutar om nya verksamhetsformer. Sveriges riksidrottsförbund skulle genom en dylik anslagshöjning få möjlighet att genom vidgad utbildning av ledare, ökad tävlingsverksamhet, större bidrag till byggande av idrottsanläggningar etc. kunna ytterligare öka antalet aktiva idrottsutövare och stimulera ungdomsidrotten. Härigenom kommer anslaget ungdomarna tillgodo på ett praktiskt och påtagligt sätt på samma gång som en erkänt samhällsnyttig verksamhet stimuleras.

Utskottet vill sålunda yrka bifall till det i motionen I:520 yrkade avslaget å vad Kungl. Maj:t under nu avhandlade punkt hemställt. Det i motionerna I:522 och II:663 framställda yrkandet, att ett belopp av 210 000 kronor bör avräknas från det i propositionen förordade förslagsanslaget till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet och tillföras Sveriges riksidrottsförbund genom en motsvarande förstärkning av avsättningsanslaget till

fonden för idrottens främjande torde med det ovan anförda ha besvarats av utskottet.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,
att riksdagen måtte

I. med bifall till det i motionen I:520 framställda avslagsyrkandet, avslå det i propositionen under punkt IV Ungdomens fritidsverksamhet framlagda förslaget om ett förslagsanslag om 1 000 000 kronor till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet.

II. anse motionerna I:522 och II:663, såvitt de rör förslagsanslaget till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet, besvarade genom vad utskottet ovan anført.

2) av herr *Stenberg*, som ansett
dels att utskottets yttrande å s. 33, som börjar med orden »Utskottet som i detta» och slutar med orden »är i fråga» bort ha följande lydelse.

Utskottet vill i detta sammanhang återropa vad utskottet anført under punkten III beträffande frågan om anslag till utbildning av ungdomsledare. Inom idrottens ungdomsavdelningar bedrivs dels ungdomsidrott, dels en mer hobbybetonad fritidsverksamhet just av sådan art, som 1953 års utredning exemplifierar. Det kan icke vara praktiskt, att dessa avdelningars idrottsverksamhet skall stödjas genom en myndighet och övrig fritidsverksamhet genom en annan. Då olika verksamhetsformer hör ihop i ungdomsavdelningen synes det välbetänkt och ändamålsenligt att låta bägge stödformerna i detta fall gå över en myndighet. Med hänsyn härtill bör i enlighet med motionerna I:522 och II:663 ett belopp på 210 000 kronor överföras från ifrågavarande anslagspost och i stället tillföras anslaget under tionde huvudtiteln för avsättning till fonden för idrottens främjande.

dels ock utskottets hemställan på s. 33—34 under punkt I c) bort ha följande lydelse:

c) till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 790 000 kronor.

IV) vid VI. Instruktioner i ungdomsarbetet av herr *Lundqvist*, fru *Ewerlöf* och herr *Braconier*, vilka ansett att utskottets utlåtande i denna del (s. 44—45) bort ha följande lydelse.

Det av departementschefen under denna punkt framförda förslaget om ett särskilt stöd till de riksomfattande ungdomsorganisationernas instruktörsverksamhet hänger organiskt samman med vad departementschefen an-

fört under punkt IV Ungdomens fritidsverksamhet. Utskottet får därför under hänvisning till utskottets utlåtande vid punkt IV hemställa,

att riksdagen måtte

a) med bifall till motionen I:520, i vad den avser avslag å vad Kungl. Maj:t under punkt VI hemställt om ett anslag om 302 400 kronor till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer, besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition i denna del;

b) anse motionen II: 664, såvitt nu är i fråga, besvarad genom vad utskottet ovan hemställt

V) vid IX. U t r u s t n i n g a v v i s s a f ö r e n i n g s l o k a l e r av herr *Lundqvist*, fru *Ewerlöf* och herr *Braconier*, vilka ansett att utskottets utlåtande i denna del (s. 56) bort ha följande lydelse.

Utskottet är medvetet om att en ökad tillgång till ändamålsenliga och trivsamma lokaler är en av förutsättningarna för ett framgångsrikt ungdomsarbete. För anordnande av allmänna samlingslokaler finnes emellertid redan nu möjligheter till bidrag eller lån av statsmedel. En förstärkning av det ekonomiska stödet till samlingslokaler av skilda slag torde enligt utskottet bl. a. med hänsyn till önskvärldheten att i möjligaste mån begränsa de statliga utgifterna icke böra ske genom ökat statligt bidrag utan det torde i första hand böra överlämnas till de kommunala myndigheterna att besluta härom. Dessa har också de bästa möjligheterna att överblicka såväl behoven som möjligheterna att på lämpligaste sätt tillgodose dem. Hela denna angelägenhet måste f. ö. vara en naturlig uppgift för kommunerna att handha.

Utskottet vill således yrka bifall till motionen I:520, såvitt den yrkar avslag å vad Kungl. Maj:t hemställt i denna del av propositionen.

Härmed torde utskottet jämväl ha besvarat motionerna I:486 och II:625 samt II:650, såvitt dessa rör föreliggande del av propositionen.

Under åberopande härav får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte

I. med bifall till motionen I: 520, i vad däri yrkas avslag å propositionen i nu berörda del, avslå departementschefens hemställan under punkt IX. om ett reservationsanslag av 250 000 kronor för budgetåret 1954/55 till Bidrag till utrustning m. m. av vissa föreningslokaler.

II. lämna motionerna I: 486 och II: 625 samt II: 650 utan bifall.

VI) vid XIII. V i s s a a d m i n i s t r a t i v a f r å g o r, av herr *Lundqvist*, fru *Ewerlöf* och herr *Braconier*, vilka ansett, att utskottets utlåtande i denna del (s. 63—64) bort ha följande lydelse.

Utskottet anser för sin del att, med den begränsade omfattning utskottet under punkt III. i vad gäller ledarutbildningen förordat, finnes möjlighet att i skolöverstyrelsens nuvarande lönestat inrymma de eventuellt ökade utgifter som blir en följd av de nya arbetsuppgifterna.

Utskottet får således yrka bifall till i motionen I:520 framställt yrkande om avslag på Kungl. Maj:ts hemställan i förevarande avdelning.

Departementschefen har uttalat — — — samverkan.

Under åberopande härav får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte

I), med bifall till i motion I: 520, i vad den yrkar avslag å propositionen nr 156 i nu berörda del, avslå departementschefens hemställan om att riksdagen till Ersättning åt viss extra personal i skolöverstyrelsen m. m. på riksstaten för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln måtte anvisa ett förslagsanslag av 39 500 kronor.

II) anse motionen I: 664, såvitt den rör frågan om en rådgivande nämnd, besvarad genom vad utskottet ovan anfört.
